

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η χρήση πολυτροπικών κειμένων στη γλωσσική διδασκαλία: το παράδειγμα των δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο

The use of multi-modal texts in language teaching: the case of activities in kindergarten.

**ΦΟΙΤΗΤΙΑ: ΓΩΓΟΥ ΕΛΕΝΗ
ΑΕΜ: 3706**

**ΕΠΟΠΤΗΣ: Ντίνας Κωνσταντίνος
Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΡΙΑ: Σιδηροπούλου Χρηστίνα**

ΦΛΩΡΙΝΑ, 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη	5
Abstract.....	6
Εισαγωγή.....	7
1 ^ο κεφάλαιο: Μέθοδοι διδασκαλίας της γλώσσας	8
1.1.Παραδοσιακή μέθοδος διδασκαλίας	8
1.2.Δομιστική μέθοδος διδασκαλίας	10
1.3. Επικοινωνιακή μέθοδος διδασκαλίας	11
1.4.Γραμματισμός.....	12
1.4.1 Κατηγορίες γραμματισμού.....	13
1.4.2. Κριτικός γραμματισμός.....	13
2 ^ο Κεφάλαιο: Η διδασκαλία της γλώσσας στο νηπιαγωγείο σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου	15
3 ^ο κεφάλαιο: Η Ανάπτυξη του παιδιού.....	19
3.1 Γνωστική Ανάπτυξη.....	19
3.1.1. Στάδια Γνωστικής ανάπτυξης.....	20
3.2. Γλωσσική ανάπτυξη.....	23
4 ^ο κεφάλαιο.....	25
4.1. Πολυτροπικότητα.....	25
4.2. Διδακτική αξιοποίηση της πολυτροπικότητας	26
5 ^ο κεφάλαιο: παραδείγματα δραστηριοτήτων.....	30
1 ^η δραστηριότητα.....	31
2 ^η δραστηριότητα	32
3 ^η δραστηριότητα	33
4 ^η δραστηριότητα	35
5 ^η δραστηριότητα.....	36
6 ^η δραστηριότητα.....	37
7 ^η δραστηριότητα.....	38

Συμπεράσματα.....	40
Βιβλιογραφία	41

Λίστα Εικόνων

Εικόνα 1. Αφίσα.....	31
Εικόνα 2. Εξώφυλλο παραμυθιού.....	34
Εικόνα 3. Παραδείγματα επιστολών	39

Γλωσσάριο/Κατάλογος συντομογραφιών

ECE -Early Childhood Education	5
Δ.Ε.Π.Π.Σ.-Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών.....	15

Ευχαριστίες

Για το παρόν πόνημα θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον «Δάσκαλο», τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Ντίνα Κωνσταντίνο που με ενέπνευσε και ανέλαβε να επιβλέψει την πτυχιακή μου εργασία. Ακόμη, ευχαριστώ την κ. Χρηστίνα Σιδηροπούλου για την βοήθεια και την διαμόρφωση των δραστηριοτήτων.

Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου για τη στήριξη και την κατανόηση που επέδειξε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας. Συγκεκριμένα, τους αγαπημένους μου γονείς, για τις θυσίες και τη βοήθειά τους, ώστε να πραγματοποιήσω τις σπουδές μου, καθώς και τα αδέρφια μου. Πιο πολύ από όλους όμως ευχαριστώ την μητέρα μου, που ήταν εκεί σε κάθε βήμα της εργασίας παρέχοντας ψυχολογική υποστήριξη και βοήθεια σε όλη την διαδικασία της συγγραφής της.

Περίληψη

Η γλώσσα συντροφεύει τους ανθρώπους σε όλα τα στάδια της ζωής τους από τη γέννηση μέχρι τον θάνατο. Αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι, των καταστάσεων, των γεγονότων, των δοκιμασιών που οι άνθρωποι θα συναντήσουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Μέσα από την γλώσσα το άτομο εκφράζεται και έχει την δυνατότητα να λάβει αλλά και να μεταδώσει γνώση. Γι' αυτό τον λόγο κιάλας αφορά ένα μόνιμο αντικείμενο έρευνας. Το μάθημα της γλωσσικής διδασκαλίας εμφανίζεται στα προγράμματα σπουδών ήδη από το νηπιαγωγείο, γεγονός που επιβεβαιώνει την σημαντικότητα του.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την χρήση των πολυτροπικών κειμένων υπό το πρίσμα των δραστηριοτήτων στην προσχολική εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, αφορά την βιβλιογραφική ανασκόπηση διαφόρων Μεθόδων Διδασκαλίας που έχουν εφαρμοστεί ανα τους αιώνες και στην εξέλιξή τους, για να καταλήξουν στον Κριτικό Γραμματισμό. Ασχολείται με τη σημασία της γλώσσας, τι σηματοδοτεί για τον άνθρωπο και πώς έχει εξελιχθεί. Έπειτα, αναλύεται το μάθημα της γλώσσας σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ του 2003, το Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο του 2011 και το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο του 2014. Στην συνέχεια, γίνεται μία μελέτη γύρω από την γνωστική ανάπτυξη των παιδιών καθώς και τη γλωσσική ανάπτυξη κατά τους μελετητές. Ακόμα, αναλύεται ο όρος πολυτροπικότητα και επιχειρείται η ένταξή του σε δραστηριότητες για παιδιά προσχολικής ηλικίας, οι οποίες σχεδιάζονται με τη χρήση παραμυθιών, αφισών, ταινιών και άλλων πολυτροπικών κειμένων.

Λέξεις κλειδιά: πολυτροπικότητα, γλωσσική διδασκαλία, κριτικός γραμματισμός, δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο

Abstract

Language accompanies humans in all stages of their lives from birth to death. It is an integral part of the situations, events and trials that humans will encounter during their lifetime. Through language the individual express and has the ability to receive and transmit knowledge. For this reason, it concerns a permanent object of research. The subject of language teaching appears in the curricula already from Early Childhood Education (ECE) , a fact that confirms its importance.

This present study deals with the use of multimodal texts in the light of activities in preschool education. More specifically, it concerns the bibliographic review of various Teaching Methods that have been applied over the centuries and their evolution in Critical Literacy. It deals with the importance of language, what it signifies for humans and how it has evolved. Then, the language course is analyzed according to the ECE Curriculum of 2003, the ECE Curriculum of 2011 and the ECE Curriculum of 2014. Then, a study is done around the cognitive development of children as well as the language development according to the researchers. Also, it analyzes the term multimodality and its integration in the activities for preschool children with the use of fairy tales, posters, movies and other multimodal texts.

Keywords: multimodality, language teaching, critical literacy, ECE activities

Εισαγωγή

Το θέμα της παρούσας εργασίας αφορά την χρήση των πολυτροπικών κειμένων στην διδασκαλία της γλώσσας σε μαθητές προσχολικής εκπαίδευσης. Είναι κοινό χαρακτηριστικό της εποχής ότι τα νήπια έχουν την τάση να χρησιμοποιούν με μεγαλύτερη ευκολία νέες τεχνολογίες, μέσα από την παρατήρηση. Αυτό το γεγονός έχει συντελέσει στην εξέλιξη όλων των μέσων για την διδασκαλία των παιδιών και τη αξιοποίηση πιο εκσυγχρονισμένων μεθόδων. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο, να παρουσιάσει μια σύντομη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την εξέλιξη της γλωσσικής διδασκαλία και την ανάδειξη πολυτροπικών κειμένων.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια μελέτη στις μεθόδους διδασκαλίας και τη μετάβαση από την Παραδοσιακή Μέθοδο στον Γραμματισμό και συγκεκριμένα στον Κριτικό Γραμματισμό. Στην συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στους στόχους που θέτουν για την μαθησιακή περιοχή της «γλώσσας» το ΔΕΠΠΣ του 2003, το Πρόγραμμά Σπουδών του Νηπιαγωγείου του 2011 και το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου του 2014. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η γνωστική ανάπτυξη των παιδιών κατά τον Piaget, τον Vygotsky, τον Bartlett και άλλους μελετητές. Καθώς επίσης και η γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, η οποία κατά τους ερευνητές είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την γνωστική εξέλιξη. Παράλληλα, στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται ο όρος της πολυτροπικότητας όπως έχει αποτυπωθεί από τους εκάστοτε ερευνητές, τα είδη των πολυτροπικών κειμένων και η χρήση των κειμένων αυτών στον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων μέσα στο σχολείο. Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας, προτείνονται δραστηριότητες που σχεδιάστηκαν με σκοπό την ανάδειξη των πολυτροπικών κειμένων. Οι δραστηριότητες ποικίλλουν ως προς το θέμα και την χρήση των χαρακτηριστικών. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δραστηριότητες έχουν εκπονηθεί επί χάρτου και δεν έχουν εφαρμοστεί στο πεδίο.

1^ο κεφάλαιο

Η γλώσσα συντροφεύει τον άνθρωπο σε όλα τα στάδια της ζωής του από τη γέννηση μέχρι τον θάνατο. Αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των καταστάσεων, των γεγονότων, των δοκιμασιών που ο άνθρωπος θα συναντήσει κατά τη διάρκεια της ζωής του. Για τον λόγο αυτό οι ερευνητές την χαρακτηρίζουν ως ένα ιδιαίτερο φαινόμενο, το οποίο περιλαμβάνει ποικίλα και διαφορετικά χαρακτηριστικά. (Γώτη, Δέρρη & Κιουμουρτζόγλου, 2006). Οι άνθρωποι στράφηκαν στη μελέτη της γλώσσας εδώ και πολλά χρόνια, καθώς αποτελεί αντικείμενο έρευνας ήδη από την αρχαιότητα. Όπως αναφέρουν οι Ντίνας & Γώτη (2016), οι Αλεξανδρινοί φιλόλογοι και μελετητές που ασχολήθηκαν με την γλώσσα, έθεσαν τον όρο γραμματική τέχνη. Κατά την οποία δίνεται έμφαση στον γραπτό λόγο, ενώ ο προφορικός παραγκωνίζεται. Μεταδίδεται μία «καινούρια» γλώσσα, και γίνεται μία μεταστροφή προς την ‘σωστή’ αττική διάλεκτο. Τα γεγονότα αυτά είχαν επιπτώσεις μέχρι τα μέσα του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Την ίδια ωστόσο περίοδο κάνει την εμφάνιση του και ο Ιστορικισμός, ο οποίος αποτελεί κίνημα της γλωσσολογίας, μέσα από το οποίο τίθενται οι βάσεις για την μελέτη της ιστορίας της γλώσσας. Για τους υποστηρικτές του κινήματος η σημασία της γλώσσας είναι μόνο ότι μπορεί να αποδοθεί με ακριβούς όρους. Η κάθε γλώσσα μέσα από την πάροδο των χρόνων έχει υποστεί αρκετές αλλαγές, αυτό έχει ως αποτέλεσμα η κάθε γλώσσα να έχει την μορφή που γνωρίζουμε (Ντίνας & Γώτη, 2016).

Ωστόσο, όμως τα τελευταία χρόνια έχει οξυνθεί τα ενδιαφέρον γύρω από τις έννοιες γλωσσική διδασκαλία, διδασκαλία της ελληνικής, γλώσσα και γλωσσική αγωγή (Ζάχου, 2020). Κατά την πάροδο των χρόνων έχουν εντοπιστεί διάφορα μοντέλα διδασκαλίας της γλώσσας. Κάνοντας μία ιστορική ανάδρομή μπορεί κανείς εύκολα να εντοπίσει την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας, γνωστή και ως «καθαρή» και την εξέλιξη της στον γραμματισμό και τις μορφές του.

1.1. Παραδοσιακή Μέθοδος Διδασκαλίας

Η παραδοσιακή μέθοδος αποτελεί ένα από τα παλιότερα μοντέλα γλωσσικής διδασκαλίας. Κάποιοι μελετητές την χαρακτηρίζουν και ως κλασική. Διότι αποτελεί το παλιό μοντέλο διδασκαλίας της γλώσσας, το οποίο κατά κόρον είναι εμπειρικό μοντέλο (Ντίνας & Γώτη, 2016). Το συγκεκριμένο μοντέλο δεν έχει καθορισμένες βάσεις που σχετίζονται με τις θεωρητικές αρχές. Σύμφωνα με τους μελετητές, ένας κεντρικός άξονας του μοντέλου, πάνω στο οποίο εξελίσσεται η γλωσσική διδασκαλία, είναι οι όροι λέξη και παράδειγμα. Μέσα από την μελέτη των δύο εννοιών μπορεί κανείς να κατανοήσει τον τρόπο διδασκαλίας της γλώσσας. Βασική αρχή πάνω στην οποία βασίζεται η περιγραφή, η ανάλυση και η διδασκαλία είναι η λέξη, και το πώς ο όρος αυτός μπορεί να αποτυπωθεί σε διάφορα σύνολα παραδειγματικών σχέσεων αλλά και μορφολογικά (Μήτσης, 2004). Μέσα από την λέξη ως κύριο συστατικό της μεθόδου φανερώνεται η μονόπλευρη οπτική που χαρακτηρίζει την παραδοσιακή μέθοδο. Η οποία στρέφει το ενδιαφέρον της μόνο στον παραδειγματικό άξονα της γλώσσας χωρίς να δίνει την κατάλληλη σημασία στους συνταγματικούς κανόνες. Αυτό

έχει ως αποτέλεσμα το άτομο να μην μπορεί να αποδώσει με σωστό τρόπο τη γλώσσα (Ντίνας & Γώτη, 2016 . Μήτσης, 2004).

Η εκμάθηση της γλώσσας με αυτή τη μέθοδο στρέφει το ενδιαφέρον της στην ομαδοποίησή των γνώσεων για τη γλώσσα, όμως τη συσσώρευση δεν την ακολουθεί κάποια γλωσσική δεξιότητα. Το άτομο καταλήγει στο σημείο να γνωρίζει την γλώσσα αλλά όχι την ουσιαστική σημασία και χρήση της. Κάποιες από τις βασικές θεωρητικές αντιλήψεις και μεθοδολογικές αρχές της παραδοσιακής μεθόδου διδασκαλίας διατυπώνονται ως εξής: πρώτον, όπως προαναφέρθηκε η παραδοσιακή μέθοδος είναι κατά βάση εμπειρική και δεν διαθέτει συγκροτημένη μεθοδολογία. Δεύτερον, ως πρότυπό της για την μετάδοση και την περιγραφή των λέξεων, των κανόνων και γενικότερα της γλώσσας έχει τις κλασικές γλώσσες. Ακόμα, το μάθημα της γλώσσας μπορεί να διαιρεθεί σε πολλούς κλάδους και τομείς, οι κλάδοι αυτοί είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους, διδάσκονται ξεχωριστά χωρίς να συνδέεται απαραίτητα ο ένας με τον άλλον. Οι κλάδοι αυτοί αφορούν την ανάγνωση, την ορθογραφία, την έκθεση, τη γραμματική, το συντακτικό και τη τεχνολογία. Η γλώσσα αποτελείται κυρίως από γραπτό λόγο και αυτο διαφαίνεται από την ταύτισή της με γραπτά κείμενα. Προτεραιότητα έχει η γραμματική, δίνοντας έμφαση σε λογοτεχνικά κείμενα. Πρώτα πρέπει να γίνει εκμάθηση των κανόνων και η κατανόησή τους και μετά το άτομο να προχωράει στην πράξη (Ντίνας & Γώτη, 2016, Μήτσης, 2004).

Η διδακτική της γλώσσας με αυτή τη μέθοδο δεν αφήνει τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματα, τα βιώματα και τις επιθυμίες τους, να μιλήσουν ελεύθερα για όλα αυτά που έχουν ζήσει και με τις εμπειρίες τους να διαμορφώσουν το μάθημα με καλύτερο τρόπο. Αντίθετα στρέφονται απλά στο να καλλιεργήσουν το γνωστικό τομέα και τίποτα άλλο. Άρα υπάρχει μία μεταβολή της γλώσσας, από ένα ζωντανό μέσο σε ένα άψυχο μέσο, το οποίο ούτε είναι ενδιαφέρον για τον μαθητή, ούτε τον εκλύει, αλλά οδηγεί τα παιδιά στο να μην επιθυμούν την διδασκαλία, επομένως τα απωθεί. Επίσης, η παραδοσιακή μέθοδος στηρίζεται σε δύο βασικούς άξονες. Πρώτον, στην απομνημόνευση και δεύτερον στην επανάληψη. Η πρώτη έννοια αποτελεί την αποστήθιση των κανόνων που έχουν οριστεί από τον δάσκαλο τον καθοδηγητή ενώ με την επανάληψη υπάρχει η συνεχής επαναφορά της στη μνήμη όλων των κανόνων, προκειμένου το παιδί να μη πέσει σε λάθη. Αυτό κατά τους ερευνητές οδηγεί στην αποδοτικότερη κατάκτηση της γλώσσας (Μήτσης, 2004).

Η παραδοσιακή μέθοδος κάνει μια προσπάθεια μέσα από όλες τις διαδικασίες της να αναπτύξει το παιδί αρχικά τη δεξιότητα της ανάγνωσης και στην συνέχεια να αναπτυχθούν και να αναδειχτούν δεξιότητες, όπως η παραγωγή γραπτού λόγου, η ορθογραφία, η γραφή και οι γραπτές ασκήσεις. Οι συζητήσεις ανάμεσα σε δάσκαλο και μαθητή, όσο αφορά το προφορικό κομμάτι, συνήθως σχετίζονται με τις πληροφορίες που μπορούν να αντλήσουν μέσα από τα κείμενα και να τις σχολιάσουν. Επίσης, πιο συχνά οι δραστηριότητες έχουν την μορφή ερώτησης και απάντησης. Στον αντίποδα ο μαθητής θα κληθεί να κάνει περισσότερες γραπτές δραστηριότητες. Πιο συχνά γίνεται η υπαγόρευση ορθογραφίας από τον δάσκαλο στον μαθητή, η διόρθωση

των σημείων στίξεων σε διάφορα κείμενα, π.χ. εκθέσεις, και γραπτές ασκήσεις που πραγματοποιούνται είτε στην τάξη είτε στο σπίτι (Ντίνας & Γώτη, 2016).

Όλα τα παραπάνω έχουν βασικό σημείο αναφοράς τον μαθητή. Παρ' όλα αυτά όμως εκείνος δεν υπάρχει πουθενά, είναι απών, παθητικός δέκτης όσων λέει ο δάσκαλος του. Από την άλλη μεριά, ο δάσκαλος έχει καθοριστικό και κυρίαρχο ρόλο στην διαμόρφωση, στον σχεδιασμό και στην εκτέλεση των μαθησιακών διδασκαλιών. Τέλος, ο δάσκαλος δεν χρησιμοποιεί επιπλέον οπτικοακουστικά μέσα για διδακτικό υλικό, γίνεται χρήση μόνο του προκαθορισμένου βιβλίου για την διδασκαλία της γλώσσας και του πίνακα (Ντίνας & Γώτη, 2016, Μήτσης, 2004).

1.2. Δομιστική μέθοδος διδασκαλίας

Τον 20ο αιώνα στη διδασκαλία της γλώσσας έχει αρχίσει να εντάσσεται η θεωρία του δομισμού, όπου η γλώσσα αντιμετωπίστηκε ως ένα σύστημα στοιχείων που νοείται ως ένα «όλον» που συγκροτείται από μέρη, τα συστατικά του στοιχεία. Μέσα από την θεωρία αυτή η γλωσσική διδασκαλία έκανε μία μετάβαση από τη λέξη στην πρόταση. (Τερζή, 2019) Παράλληλα, η παραδοσιακή μέθοδος διδασκαλίας αρχίζει να οδηγείται στην δομιστική μέθοδο. Ο δομισμός αποτελεί επιστημονικό κίνημα που πραγματοποιήθηκε την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου. Το όνομά που του αποδόθηκε οφείλεται κατά κύριο λόγο στη αξία που έδωσαν οι υποστηρικτές του στην έννοια της δομής. Επομένως, η γλώσσα αποτελεί ένα σύνολο από στοιχεία, καθώς απαρτίζεται από διάφορα κομμάτια της φωνολογίας, της μορφολογίας, της σύνταξης. Η συγκεκριμένη μέθοδος έρχεται να αντικρούσει όλα εκείνα που πίστευαν οι Αλεξανδρινοί φιλόλογοι (Ντίνας & Γώτη, 2016, Μαγουλάς & Μαγουλά, 2018).

Η δομή της γλώσσας όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σύνολο. Το σύνολο αυτό αποτελείται από μικρότερα μέρη τα οποία έχουν σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ τους. Για να μπορέσει κάποιος να κατανοήσει και να ερμηνεύσει καλύτερα την δομή της γλώσσας, πρέπει πρώτα να έχει κατανοήσει το ότι κάθε επιμέρους στοιχείο χαρακτηρίζεται ως γλωσσικό, μόνο όταν μελετηθεί η σχέση που έχει με τα υπόλοιπα στοιχεία π.χ. μίας πρότασης (Μήτσης, 2004).

Οι Ντίνας και Γιώτη, (2016), κάνουν τον εξής παραλληλισμό για την κατανόηση της δομής της γλώσσα. Θεωρούν ότι για να κατανοήσει κάποιος την συγκεκριμένη έννοια μπορεί να σκεφτεί την κυβέρνηση μιας χώρας. Η κυβέρνηση συνήθως απαρτίζεται από 45 με 50 μέλη. Τα μέλη αυτά έχουν 4-5 διαφορετικές λειτουργίες. Παράλληλα, όμως έχουν συγκεκριμένες ιεραρχικές σχέσεις, οι οποίες είναι αλληλένδετες. Κάτι ανάλογο υπάρχει και στον δομισμό, μία πρόταση μπορεί να απαρτίζεται από σύνολα, όπως ονοματικό, ρηματικό, επιρρηματικό, προφητικό και αυτά με την σειρά τους σε άλλα μικρότερα μέρη.

Καθώς προχωράνε τα χρόνια στη διδασκαλία της γλώσσας κάνει την εμφάνιση της η επικοινωνιακή προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή με την παράλληλη ανάπτυξη της γλωσσολογίας τόνισαν τη λειτουργική/επικοινωνιακή χρήση της γλώσσας.

1.3. Επικοινωνιακή μέθοδος διδασκαλίας

Την δεκαετία του 60 αρχίζουν να εμφανίζονται κάποιες αμφιβολίες σχετικά με την δομιστική μέθοδο. Ο πρώτος που αντέδρασε ήταν ο Αμερικανός γλωσσολόγος Chomsky. Ο Chomsky κατά την έρευνα του σχετικά με τον δομισμό, διαπίστωσε ότι η συγκεκριμένη μέθοδος δεν έχει ερμηνευτικό σκοπό, καθώς η γλώσσα έχει μια μοναδική διάσταση την 'επιφάνεια'. Όπως διατυπώθηκε και παραπάνω, ο δομισμός αποτελεί μία μέθοδο διδασκαλίας της γλώσσας η οποία οδηγεί στην κατάκτηση της μέσα από την εμπειρία. Αν πράγματι συνέβαινε αυτό, τότε ο άνθρωπος θα έπρεπε να χρησιμοποιεί όλες εκείνες τις προτάσεις, τις φράσεις και τις λέξεις που έχει ακούσει από το περιβάλλον του και επομένως τις έχει αφομοιώσει. Όμως, σύμφωνα με τον Chomsky συμβαίνει το αντίθετο. Ο άνθρωπος, όταν δρα σαν ομιλητής, έχει την ευχέρεια να χρησιμοποιεί τη γλώσσα με τέτοιο τρόπο ώστε να παράγει λόγο κάθε στιγμή. Πολλές φορές μάλιστα δημιουργεί φράσεις και προτάσεις τις οποίες μέχρι εκείνη την στιγμή δεν είχε ακούσει. Όταν ένα άτομο λειτουργεί ως ακροατής έχει την ευχέρεια να λαμβάνει όλες αυτές τις προτάσεις και να τις θεωρεί σωστές. Τις ικανότητες αυτές το άτομο τις αναπτύσσει ήδη από την ηλικία των 5-6 ετών (Μήτσης, 2004).

Ο ίδιος ερευνητής διατύπωσε την θεωρία της Γενικής Μετασχηματιστικής Θεωρίας. Κατά την θεωρία αυτή το άτομο διαθέτει έναν ολόκληρο μηχανισμό, ο οποίος αποτελείται από διάφορα στοιχεία και συνδυαστικούς κανόνες, που επιτρέπουν στο κάθε άτομο να παράγει προτάσεις γραμματικά ορθές. Τα στοιχεία που διέπουν τον μηχανισμό χαρακτηρίζονται ως βαθιές δομές της γλώσσας. Μέσα από την μελέτη των δόμων αυτών διαπιστώθηκε ακόμα πιο έντονα ο περιορισμός που υπάρχει στον δομισμό και η σταθερή θέση του για την επιφανειακή δομή της γλώσσας. Μέσα από όλη αυτή την αμφισβήτηση και την μελέτη για τις μεθόδους διδασκαλίας, έγινε ακόμα πιο έντονη η επιθυμία διαμόρφωσης μίας νέας μεθόδου προσέγγισης της γλώσσας, η οποία είχε ως βάση της την επικοινωνιακή λειτουργία της γλώσσας. Αρκετοί γλωσσολόγοι, θεωρητικοί, κοινωνιογλωσσολόγοι και φιλόσοφοι συντέλεσαν στην δημιουργία και στην ανάπτυξη της μεθόδου με τίτλο: επικοινωνιακή προσέγγιση ή επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία (Μήτσης, 2004).

Αρχικά, η γλώσσα αποτελεί έναν πολύπλοκο αλλά και πλούσιο κώδικα, επιτελεί ποικίλες λειτουργίες, όμως σημαντικότερη είναι η λειτουργία της επικοινωνίας. Βασικός στόχος της γλωσσικής διδασκαλίας ήταν να κατορθώσει να δημιουργήσει ικανούς ομιλητές, οι οποίοι θα έχουν την ικανότητα να προσαρμόζονται, να μεταλλάσσονται και να αναπτύσσουν το λόγο τους με βάση το περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται, τα άτομα με τα οποία συνδιαλέγονται αλλά και γενικότερα όλες τις επικοινωνιακές συνθήκες. Οι θέσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται η επικοινωνιακή προσέγγιση είναι: α) η αρχή της επικοινωνιακής χρήσης της γλώσσας, β) η αρχή της σκόπιμης χρήσης της γλώσσας, γ) η αρχή της πρόσκλησης ενδιαφέροντος. Η επικοινωνιακή προσέγγιση της διδασκαλίας της γλώσσας συνέβαλε στην μετατόπιση από την «εφαρμογή των κανόνων» στη «γλωσσική χρήση» (Ντίνας & Γώτη, 2016, Μήτσης, 2004, Τερζή, 2019). Επομένως, εκεί που στοχεύει η διδασκαλία μέσα από την επικοινωνιακή μέθοδο, εκτός από την επικοινωνιακή ικανότητα, είναι στο να

αποκτήσει το άτομο την ικανότητα της ελεύθερης επιλογής των κατάλληλων κειμενικών ειδών προκειμένου να επιτευχθούν οι κοινωνικοί σκοποί του. Με την επικοινωνιακή προσέγγιση γίνεται το πέρασμα από τη λέξη (παραδοσιακή γραμματική) και την πρόταση (δομισμός), στο κείμενο, το οποίο αποτελεί τη βασική μονάδα ανάλυσης (Χασανίδης, Ντίνας, Μπράτιτσης, Στάμου & Γκόγκου, 2013).

1.4. Γραμματισμός

Από τη δεκαετία του 1990 και μετά κάνει την εμφάνιση του στη γλωσσική διδασκαλία η έννοια του γραμματισμού. Ο γραμματισμός, στα αγγλικά literacy, συνδέθηκε έντονα με τον όρο αλφαριθμητισμός. Το περιεχόμενο της λέξης παραπέμπει στην εκμάθηση της γραφής και της ανάγνωσης. Για να θεωρηθεί κάποιος μορφωμένος, πρέπει να είναι «αλφαριθμητισμένος», δηλαδή να έχει κατανοήσει και να έχει κατακτήσει τη γραφή και την ανάγνωση. Η απόδοση του ορισμού αυτού δίνει στο γραμματισμό ένα χαρακτηριστικό κύριο συστατικό αλλά παράλληλα δεν κάνει κάποια σύνδεση με τον γραπτό λόγο και τους όρους που τον αποτελούν. Ωστόσο, ο γραμματισμός ή εγγραμματισμός, όπως έχει συσχετιστεί, κατά τους ερευνητές είναι κάτι πολυδιάστατο και σύνθετο. Παράλληλα, όμως αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο δεν μπορεί να οριστεί με ακρίβεια καθώς υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την διαμόρφωση του. Τέτοιοι παράγοντες αποτελούν η εποχή, τα άτομα, η κοινωνία κ.ά. Τον γραμματισμό τον αναλάμβανε κατά κύριο λόγο το σχολείο (Χατζησαββίδης, 2007, Ντίνας & Γώτη, 2016. Αντωνοπούλου, 2014).

Ο όρος γραμματισμός αντικαθιστά έμμεσα τον όρο γλωσσική διδασκαλία, μέσα στην οποία εντάσσονται η ανάγνωση, η γραφή και η γραμματική. Στη συγκεκριμένη έννοια περιλαμβάνεται η ικανότητα κάθε ατόμου να ανταπεξέρχεται στις επικοινωνιακές συνθήκες μέσα από τον γραπτό και τον προφορικό λόγο. Ωστόσο, ο όρος δεν περιλαμβάνει μόνο την γραφή και την ανάγνωση, αλλά μέσα από τον όρο αυτό αναδύεται η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ της γλωσσικής χρήσης και των γλωσσικών αξιών με τον κοινωνικό περίγυρο του κάθε ατόμου (Γεροστάθη, 2013. Αντωνοπούλου, 2014).

Κατά τον ρομαντισμό απέκτησε μεγάλη δύναμη στην αριστοκρατική τάξη, κυρίως μέσα από την λογοτεχνία με την μορφή τέχνης. Το σχολείο απέδιδε μεγάλη σημασία στην συνεχή επαφή των μαθητών με τη λογοτεχνία. Μετα το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο γραμματισμός αλλάζει και δημιουργείται χάσμα με την γλώσσα και την λογοτεχνία. Παράλληλα, εμφανίζονται κοινωνικές θέσεις και οδηγείται στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Μια από τις σημαντικότερες αιτίες της αλλαγής αυτής ήταν οι νέες συνθήκες που επικράτησαν στις δυτικές κοινωνίες (Ντίνας & Γώτη, 2016, Χατζησαββίδης, 2007).

Ο όρος αυτός περικλείει το σύνολο όλων των δεξιοτήτων της γραφής και της ανάγνωσης τις οποίες ο άνθρωπος προσπαθεί να κατακτήσει κατά την διάρκεια της ανάπτυξης του. Μέσα από διάφορες έρευνες και μελέτες ο γραμματισμός ορίστηκε ως η ικανότητα του ανθρώπου να μπορεί να ελέγχει την ζωή του και παράλληλα να μπορεί να προσαρμόζεται σε όλες στις αλλαγές που προέρχονται από την κοινωνία. Μέσα από

την ανάπτυξη του γραμματισμού ο άνθρωπος αρχίζει να εντάσσεται τόσο στον κοινωνικοοικονομικό όσο και στον πολιτικό ρόλο, με αποτέλεσμα να ξεπερνάει πλέον όλα τα προϋπάρχοντα επίπεδα γραφής και ανάγνωσης (Τουρκοχωρίτη & Γρίβα, 2013).

1.4.1 Κατηγορίες γραμματισμού

Ο γραμματισμός, αποτελείται από διάφορες κατηγορίες. Οι κατηγορίες αυτές μπορεί κανείς να πει ότι αντικατοπτρίζουν κάποια αν όχι όλα τα στάδια της ζωής του ατόμου. Υπάρχουν επτά ήδη γραμματισμούς, όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία. Ο «αναδύομενος» γραμματισμός, ο «συμβατικός» γραμματισμός, ο «οικογενειακός» γραμματισμός, ο «σχολικός» γραμματισμός, ο «λειτουργικός» γραμματισμός, ο «πολιτιστικός» γραμματισμός και τέλος ο «κριτικός» γραμματισμός που αποτελεί την σημερινή πορεία της γλώσσας. Ειδικότερα:

Ο «αναδύομενος» γραμματισμός αφορά την σχέση του ατόμου με τη γραφή και την ανάγνωση, αλλά και γενικότερα όλες τις δεξιότητες που κατέχει ήδη από τα πρώτα χρόνια της ζωής. Πιο συστηματική ενασχόληση όμως με τις δύο αυτές δεξιότητες θα γίνει μέσα στο σχολείο. Ο «συμβατικός» γραμματισμός αποτελεί την περίοδο που το άτομο έχει στενή επαφή και ενασχόληση με την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου. Μέσα από την συνεχή επαφή το άτομο οδηγείται στην καλλιέργεια της γλώσσας. Ο «οικογενειακός» γραμματισμός περιλαμβάνει όλες τις στάσεις, τους κανόνες, τα όρια τις συμπεριφορές και κατά συνέπεια τις επιρροές που ασκούνται από το οικογενειακό περιβάλλον προς το παιδί. Ο «σχολικός» γραμματισμός περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες που διαμορφώνονται για την καλλιέργεια του γραμματισμού από τον διδάσκοντα προς τον διδασκόμενο. Ο «λειτουργικός» γραμματισμός αναφέρεται στο σύνολο των δεξιοτήτων και των γνώσεων που δημιουργούνται από την κατάκτηση της γραφής και της ανάγνωσης. Ακόμη, η λειτουργικότητα είναι συνδεδεμένη με την ικανότητα του ατόμου να εκτελεί όλες τις καθημερινές του ανάγκες. Τέλος, ο «πολιτιστικός» γραμματισμός περιλαμβάνει πολιτιστικά χαρακτηριστικά, ιστορία, έθιμα, καθώς επίσης και μια γλώσσα πρωτότυπη και εθνική. Όλα αυτά οδηγούν στην διαμόρφωση κοινών ιδεών, πεποιθήσεων και κοινωνικών ομάδων (Ντίνας & Γώτη, 2016).

1.4.2. Κριτικός γραμματισμός

Την δεκαετία του 90 κάνει την εμφάνισή του ο όρος «κριτικός» γραμματισμός στο χώρο της γλωσσικής διδασκαλίας. Μέσα σε αυτόν τον όρο υπάρχουν διάφορες θεωρίες, αλλά επίσης έχει την μορφή μίας «παιδαγωγικής» φιλοσοφίας ή ενός εκπαιδευτικού σχεδιασμού με συγκεκριμένα ιδεώδη (Τερζή, 2019).

Σύμφωνα με τις Τουρκοχωρίτη & Γρίβα, (2013), ο κριτικός γραμματισμός έχει ως σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν όχι μόνο τη γλωσσική ικανότητα, αλλά και να οδηγήσει στην αμφισβήτηση των κοινωνικών συμβάσεων που έχουν οριστεί ως δεδομένες. Ακόμη, θεωρούν ότι το παιδί έχει κατακτήσει την ικανότητα να επιλέγει τα κατάλληλα μέσα για την πραγματοποίηση ορθού λόγου σε όλες τις περιστάσεις και στα κοινωνικά περιβάλλοντα που συναντά προκειμένου να συμμετέχει ενεργά σε όλες τις

δραστηριότητες τις κοινωνίας. Όταν κάποιος ερευνά την γλώσσα μπορεί να αντιληφθεί ότι συνεχώς οδηγείται σε αμφισβητήσεις των ήδη υπάρχουσών γνώσεων. Καθώς οι γνώσεις αυτές δημιουργούν είτε ανισότητες μεταξύ των ομάδων είτε μία διαστρεβλωμένη οπτική εικόνα.

Το άτομο μέσα από την κατάκτηση του λόγου έχει την ικανότητα να διαμορφώσει την ταυτότητα, να αποτελέσει μέλος μία ομάδας και ακόμα να δηλωθεί η αξία του ρόλου που έχει μέσα στην κοινωνία. Άρα, ο λόγος και η κοινωνία συνδέονται στον κριτικό γραμματισμό. Ακόμη, σημαντικό ρόλο έχει και η επικοινωνία και η ανάπτυξη της, η οποία βέβαια μεταπλάσεται ανάλογα με τις συνθήκες στις οποίες βρίσκεται το άτομο. Επομένως, τα τρία αυτά στοιχεία έχουν μεγάλη σημασία για τον κριτικό γραμματισμό και αποτελούν τους τρεις βασικούς του άξονες πάνω στους οποίους θα διαμορφωθεί ολόκληρη η διδασκαλία της γλώσσας (Ντίνας & Γώτη, 2016).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το άτομο συχνά οδηγείται στην διαδικασία της αμφισβήτησης όλων των γνώσεων και των χαρακτηριστικών, που από κάποιους χαρακτηρίζεται σαν αυθεντία. Ο όρος αμφισβήτηση είναι συνδεδεμένος με την διαδικασία της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης του ατόμου απέναντι στις κυρίαρχες κοινωνικές πρακτικές. Σκοπός του κριτικού γραμματισμού είναι να αναδείξει όλα τα απαραίτητα μέσα προκειμένου τα γλωσσικά στοιχεία και οι γλωσσικές χρήσεις να φανερώνουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης, εξουσίας και ιδεολογίες, τις οποίες τα άτομα δεν αντιλαμβάνονται από την αρχή (Τουρκοχωρίτη & Γρίβα, 2013).

Στον κριτικό γραμματισμό έχει αποδοθεί μία αντίληψη για τη γλώσσα, ωστόσο έχει και μία διδακτική διάσταση. Κάτω από αυτή την ομπρέλα εντοπίζονται ριζικά νέες τάσεις και νέες αντιλήψεις. Όσον αφορά τις προτάσεις και τη διάσταση του κειμένου οι αντιλήψεις χωρίζονται σε έξι κατηγορίες: Στις Κειμενοκεντρικές, όσες δίνουν έμφαση στο κείμενο. Στις Λειτουργικές, όσες δίνουν έμφαση στη λειτουργία των γλωσσικών στοιχείων μέσα στο λόγο και στην κοινωνία. Στις Ολιστικές, όσες προσεγγίζουν την γλώσσα ολιστικά. Στις Εποικοδομητικές ή Κονστрукτιβιστικής, όσες δίνουν έμφαση στην οικοδόμηση των προτάσεων της γλώσσας. Στις Ιδεολογικές που προσεγγίζουν με βιολογικά κριτήρια τον λόγο και δίνουν έμφαση στα κειμενικά είδη. Τέλος, υπάρχουν οι Πολύγραμματικές, οι οποίες επιχειρούν να προσεγγίσουν διδακτικά και να δώσουν νόημα στο συνδυασμό των πολλών τρόπων που υπάρχουν σε ένα κείμενο και να ερμηνεύσουν την κοινή και γλωσσική πολυμορφία (Τερζή, 2019, Τουρκοχωρίτη & Γρίβα, 2013).

Για να γίνει εφαρμογή του κριτικού γραμματισμού, χρειάζεται η ανακάλυψη καινούργιων τρόπων μελέτης των κειμένων που παράγονται στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος, προκειμένου να καλλιεργηθεί ένα επαρκές σώμα γνώσεων και δεξιοτήτων, αξιών, στάσεων και συμπεριφορών που απαρτίζουν τη σύγχρονη κοινωνία του 21ου αιώνα (Χατζησαββίδης, 2013).

2^ο κεφάλαιο

Μέσα από την έρευνα πολλών χρονών έχει διαπιστωθεί πως η γλώσσα αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό για την επικοινωνία. Μέσα από την γλώσσα το άτομο μπορεί να εκφράσει τα συναισθήματά του και να προχωρήσει στην δημιουργία σχέσεων. Για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, η γλωσσική αγωγή αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην εξέλιξη τους. Μέσα από την γλώσσα συνομιλούν με τα συνομήλικα παιδιά, κοινωνικοποιούνται και εξασκούν τις γνώσεις τους (Τσεσμετζη, 2021). Σύμφωνα με τον Piaget, τα παιδιά στην συγκριμένη ηλικία κάνουν χρήση του λόγου τυπικά και φανερώνουν έναν εγωκεντρικό λόγο, προκειμένου να εκφράσουν τις επιθυμίες, τις ανάγκες και τις εμπειρίες τους. Επιπλέον, ο λόγος των παιδιών ξεκινάει εγωκεντρικός και γίνεται κοινωνικοποιημένος. Η γλώσσα είναι συνδεδεμένη με την ανάπτυξη και συγκεκριμένα την νοητική ανάπτυξη των παιδιών (Τσεσμετζη, 2021).

Τι ισχύει όμως για το μάθημα της γλωσσικής διδασκαλίας; Για να απαντήσει κάνεις σε αυτό το ερώτημα μπορεί να ανατρέξει στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003), το Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (2011) και στο αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (2014).

Δ.Ε.Π.Π.Σ (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών) 2003

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (2003), η ανάπτυξη τόσο της γλώσσας όσο και της σκέψης του παιδιού είναι κάτι το οποίο κατακτάται σταδιακά. Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας και βασική θέση του προγράμματος σπουδών είναι ότι τα παιδιά θα μάθουν μέσα από τα λάθη που θα κάνουν. Τα λάθη αυτά όμως, μέσα από μία συγκεκριμένη οπτική γωνία, δίνουν την δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να τα αξιολογήσει ως μία προσπάθεια του για να εκφραστεί. Επομένως, τα λάθη αυτά γίνονται αποδεκτά από τον εκπαιδευτικό, παράλληλα όμως προβάλλουν το σημείο από το οποίο πρέπει να ξεκινήσει να οργανώνεται η μαθησιακή διδασκαλία, έτσι ώστε τα λάθη αυτά να ελαττωθούν μέχρι και να εξαλειφθούν.

Στο χώρο του Νηπιαγωγείου καλό είναι να διαμορφώνονται ποικίλες επικοινωνιακές δραστηριότητες. Μέσα από αυτές τις δραστηριότητες τα παιδιά θα αποκτήσουν σταδιακά μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και δεν θα διστάζουν να πάρουν τον λόγο και να διηγούνται ή αφηγούνται ιστορίες και γεγονότα που προέρχονται από την προσωπική τους εμπειρία. Θα είναι σε θέση να περιγράψουν με μεγαλύτερη ευκολία αντικείμενα και πρόσωπα. Ακόμα θα μπορούν να εξηγούν και να ερμηνεύουν τις απόψεις τους. Θα έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να χρησιμοποιούν επιχειρήματα. Τέλος, θα βελτιώσουν και θα εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο.

Ακόμα, καλό θα ήταν τα παιδιά να μπορούν μέσα στο χώρο του νηπιαγωγείου να αναπτύξουν τόσο την ανάγνωση όσο και την γραφή. Μέσα από διάφορες δραστηριότητες αλλά άλλους παράγοντες, όπως η γωνία της βιβλιοθήκης, οι καρτέλες με τα ονόματα, τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να αναγνωρίζουν λέξεις στο

περιβάλλον και μέσα σε κείμενα. Να είναι σε θέση να εντοπίσουν τον τίτλο, το συγγραφέα και άλλα στοιχεία ενός βιβλίου. Να μπορούν να απομνημονεύουν μικρά κείμενα. Ακόμα, μέσα από διάφορες εργασίες θα έρθουν σε επαφή με τον γραπτό λόγο. Έτσι μέσα από αυτές θα μπορέσουν να γράφουν το όνομά τους στις εργασίες τους. Θα είναι σε θέση σταδιακά να αντιγράφουν λέξεις που εξυπηρετούν τις ανάγκες τους και ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντά τους. Τέλος, καλό είναι ο εκπαιδευτικός να ενθαρρύνει το παιδί να γράψει όπως μπορεί.

Πρόγραμμα Σπουδών 2011

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών για το νηπιαγωγείο (2011), η γλώσσα αποτελεί ένα αναπόσπαστο και σημαντικότερο κομμάτι για κάθε παιδί. Κατά την προσχολική ηλικία το παιδί έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει και να μοιραστεί προσωπικές του εμπειρίες, να συνεργαστεί και να επιδράσει με τους συνομηλίκους ή και τους μεγαλύτερους που υπάρχουν στο περιβάλλον του, χωρίς να περιορίζεται και να φοβάται. Η μαθησιακή περιοχή της γλώσσας είναι μία από τις βασικότερες ενότητες στην προσχολική εκπαίδευση. Καθώς, η συστηματική ενασχόληση μαζί της έχει ως αποτέλεσμα το παιδί να έρθει σε επαφή και να γνωρίσει τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γλώσσα, να χρησιμοποιεί με σωστό τρόπο το γλωσσικό σύστημα, ανάλογα πάντοτε με το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται. Να ερμηνεύει, να κατανοεί και να επικοινωνεί με τους συνομηλίκους του αλλά και με όσους υπάρχουν στο περιβάλλον είτε της τάξης είτε της οικογένειας και της κοινωνίας ευρύτερα. Το πρόγραμμα της γλώσσας, σύμφωνα με τον πρόγραμμα σπουδών του 2011, έχει 4 βασικούς θεματικούς άξονες: α) κατανόηση του προφορικού λόγου, β) παραγωγή προφορικού λόγου, γ) κατανόηση γραπτού λόγου και δ) παραγωγή γραπτού λόγου.

Ο ρόλος του/ης νηπιαγωγού κατά την διάρκεια της σχολικής διαδικασίας και της εξέλιξης των δραστηριοτήτων είναι κυρίως ως συντονιστή/στρια. Μελετάει και τα προγράμματα σπουδών, για να κάνει έναν καλύτερο σχεδιασμό των γλωσσικών δραστηριοτήτων. Προσπαθεί να εντάξει μέσα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων και την συνεργασία της οικογένειας, άλλων σχολικών μονάδων, φορέων, και την πραγματοποίηση επισκέψεων σε χώρους που αποτελούν πηγή έμπνευσης για τα παιδιά. Βασικό ακόμα χαρακτηριστικό του/ης νηπιαγωγού είναι ότι θέτει το γλωσσικό επίπεδο των παιδιών ως δεδομένο για την διαμόρφωση των δραστηριοτήτων. Παράλληλα προσπαθεί οι δραστηριότητες να εμπλέκουν τόσο τον προφορικό όσο και τον γραπτό λόγο, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις και τα βιώματα τους, να στηρίζονται και να αναγνωρίσουν τις ικανότητες τους και να μπορούν να συνδυάσουν την φαντασία και την δημιουργικότητα τους. Η ενότητα της γλώσσας εντάσσεται και σε άλλες μαθησιακές περιοχές.

Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου (2014)

Η γλώσσα αποτελεί πυλώνα στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Βοηθάει στην δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, εξασφαλίζει την μεταλαμπάδευση της γνώσης και της εμπειρίας στις επόμενες γενιές, αφήνει την έκφραση συναισθημάτων και στάσεων απέναντι στον κόσμο. Η γλώσσα αναπτύσσεται με τέτοιο τρόπο, που βοηθάει

στην σωστή επικοινωνία του ανθρώπου με το φυσικό – κοινωνικό και τεχνολογικό περιβάλλον. Η «Γλώσσα», όπως ονομάζεται, για την προσχολική εκπαίδευση εντοπίζεται στις δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες οδηγούν τα παιδιά: να προβληματιστούν και να γνωρίσουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά της γλώσσας, να χρησιμοποιούν σωστά το γλωσσικό σύστημα με βάση το πλαίσιο, να εξηγούν τα διαφορετικά κείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή. Να κατανοήσουν ότι η επικοινωνία αποτελεί μια διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης, να συνειδητοποιήσουν ότι η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου είναι κάτι το δημιουργικό.

Οι δραστηριότητες για την μαθησιακή περιοχή της Γλώσσας βασίζονται στα κειμενικά είδη. Ως κειμενικά είδη μπορούν να χαρακτηριστούν οι αφίσες, οι προσκλήσεις, τα προσκλητήρια, οι επιστολές, τα σημειώματα, τα εισιτήρια, οι χάρτες, τα άρθρα, τα ονόματα οδών και πόλεων, οι λεζάντες από φωτογραφίες, οι τίτλοι άρθρων, οι διαφημίσεις, τα παραμύθια, τα ποιήματα, οι γλωσσοδέτες και αινίγματα, τα τραγούδια, οι θεατρικές παραστάσεις, οι ταινίες, τα βίντεο και οι ιστοσελίδες. Τα παραδείγματα των κειμένων μπορούν να προέρχονται από το περιβάλλον του παιδιού, σε προφορική, έντυπη ή ψηφιακή μορφή, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τα ερεθίσματα των παιδιών

Στην προσχολική, όπως και στην πρώτη σχολική ηλικία, το πρόγραμμα στηρίζεται στη θεωρητική προσέγγιση του Αναδυόμενου Γραμματισμού. Ο Αναδυόμενος Γραμματισμός αφορά τις στάσεις και συμπεριφορές που αναπτύσσουν τα παιδιά καθώς έρχονται σε επαφή με κείμενα, προφορικά ή γραπτά του περιβάλλοντός τους, καθώς και τη διαδικασία παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου μέσα από καθημερινές διαδικασίες. Σύμφωνα με τη θεωρητική προσέγγιση του Αναδυόμενου Γραμματισμού, η εκπαιδευτικός βοηθάει το παιδί να κατανοήσει και να συστηματοποιήσει όλες τις προηγούμενες εμπειρίες του σε σχέση με τη γλώσσα και αναδεικνύει τους φυσικούς, καθημερινούς τρόπους με τους οποίους το παιδί ανακαλύπτει τη γλώσσα. Ανιχνεύονται οι εμπειρίες και οι δεξιότητες των μαθητών, ώστε να σχεδιάζονται δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ομάδας και αξιοποιούνται οι προηγούμενες εμπειρίες των νηπίων για την απόκτηση νέας γνώσης.

Συνοπτικός πίνακας προγραμμάτων σπουδών

Το Δ.Ε.Π.Π.Σ (2003) αποσκοπεί	Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου (2011) στοχεύει	Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου (2014) αποσκοπεί
Στην ανάπτυξη της σκέψης των παιδιών και αξιοποίηση των λαθών τους	Το παιδί να ερμηνεύει, να κατανοεί και να επικοινωνεί με τους συνομηλίκους του	Στο να κάνει τα παιδιά να προβληματιστούν και να γνωρίσουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά της γλώσσας

Τα παιδιά να μπορούν να διηγούνται ή να αφηγούνται ιστορίες και γεγονότα που προέρχονται από την προσωπική τους εμπειρία.	Να προχωρήσει στην κατανόηση του προφορικού λόγου, στην παραγωγή προφορικού λόγου, στην κατανόηση γραπτού λόγου και στην παραγωγή γραπτού λόγου.	Να χρησιμοποιούν σωστά το γλωσσικό σύστημα με βάση το πλαίσιο
Να μπορούν να περιγράφουν αντικείμενα και πρόσωπα. Να έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να χρησιμοποιούν επιχειρήματα		Τα να εξηγούν τα διαφορετικά κείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή
Στο να βελτιώσουν και θα εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο.		Να κατανοήσουν ότι η επικοινωνία αποτελεί μια διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης
Στον να αναπτύξουν την ανάγνωση και την γραφή		Να συνειδητοποιήσουν ότι η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου είναι κάτι το δημιουργικό.

Παράλληλα, την περίοδο εκπόνησης της παρούσας εργασίας, έχει συνταχθεί νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο για το οποίο έχει συνταχθεί και έχει δημοσιευτεί ΦΕΚ από την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Νόμος 76264/2021 (ΦΕΚ 5961/Β/17-12-2021): Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση

3^ο κεφάλαιο

3.1.Γνωστική Ανάπτυξη

Σε κάθε παιδί η γνωστική, η κοινωνική και η φυσική εξέλιξή του έχει διαφορετική πορεία από το άλλο. Άμα μελετήσει κάποιος δύο παιδιά 14 ετών, θα παρατηρήσει ότι ο κάθε τομέας είναι σε διαφορετικό επίπεδο παρόλο που τα παιδιά βρίσκονται στην ίδια ηλικία (Elliott, Kratochwill, Littlefield Cook & Travers, 2008: 62). Ένα μέσο με το οποίο μπορεί κάποιος να εντοπίσει πως επιδρούν όλα τα στοιχεία του περιβάλλοντος πάνω στον άνθρωπο και πιο συγκεκριμένα πάνω στο παιδί, είναι το Βιοψυχοκοινωνικό Μοντέλο. Το μοντέλο αυτό έχει κάτω από την ομπρέλα του χαρακτηριστικά που προέρχονται από την βιολογία π.χ. γενετική, την ψυχολογία π.χ. γνωστική ανάπτυξη και την κοινωνία π.χ. σχολείο, οικογένεια (Elliott et al, 2008: 63-64).

Σύμφωνα με τον Piaget, ο οποίος ασχολήθηκε με την γνωστική ανάπτυξη του παιδιού και πώς αυτό γνωρίζει και αντιλαμβάνεται τον κόσμο κατέληξε στο σημείο πως τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να κατανοήσουν τι συμβαίνει γύρω τους μέσα από την δημιουργία σχημάτων. Τα σχήματα είναι ο τρόπος των παιδιών ήδη από την βρεφική τους ηλικία, για να κατανοήσουν τα αντικείμενα που υπάρχουν γύρω τους, τα σχήματα αυτά αντανακλούν τις ιδέες και των τρόπο δράσης των παιδιών. Το παιδί, προκειμένου να κατανοήσει το αντικείμενο, αρχίζει να κάνει διάφορες κινήσεις, έτσι ώστε να δει το βάρος, το μέγεθος και την υφή του, έτσι το δαγκώνουν, το πετούν, προσπαθούν να ανακαλύψουν τη ήχο κάνει, το χαδεύουν, το κρατάν σφικτά κτλ. Γι' αυτό το λόγο κάθε σχήμα που δημιουργείται από τα παιδιά αποκτά ένα συγκεκριμένο όνομα (Elliott, Kratochwill, Littlefield Cook & Travers, 2008: 67-68). Το σχήμα αποτελεί ένα είδος αναπαράστασης, τα σχήματα που προκύπτουν άλλοτε είναι σύνθετα και άλλοτε απλά, κάποια δίνουν περισσότερες πληροφορίες για το σχήμα ενώ άλλες είναι περιορισμένες (Hayes, 1998: 306).

Προκειμένου να δημιουργηθούν και να αναλυθούν τα σχήματα, πρέπει να υπάρχουν δυο σημαντικές διεργασίες, η προσαρμογή και η οργάνωση. Η προσαρμογή αποτελείται από την αφομοίωση και την συμμόρφωση. Η αφομοίωση αφορά την ικανότητα που έχει ο άνθρωπος να δέχεται εμπειρίες και παράλληλα να προσπαθεί να τις συνδέσει με εμπειρίες και σχήματα που προϋπάρχουν στην μνήμη του (Cole & Cole 2011: 295). Ο Piaget προσπάθησε να κάνει ένα παραλληλισμό των σχημάτων και των εμπειριών με την πρόσληψη τροφής στον οργανισμό. Οι τροφές που λαμβάνει στον οργανισμό είναι διάφορες και για αυτόν ακριβώς τον λόγο δημιουργούν ποικίλες χημικές αντιδράσεις με αποτέλεσμα να αποθηκεύονται στην μνήμη και να προκαλούν αλλαγές στον άνθρωπο. Όπως ακριβώς όταν διαβάζεις ένα βιβλίο ιστορικού περιεχομένου, πριν αρχίσεις την ανάγνωση κατέχεις ήδη κάποιες γνώσεις με την ανάγνωση του βιβλίου όμως κάποιες ιδέες που είχες μπορεί να αλλάξουν. Αν αλλάξουν οι γνωστικές δομές, όπως τις αποκαλεί ο Piaget, και αρχίσουν να δέχονται νέα δεδομένα και εμπειρίες, τότε οδηγούμαστε στην συμμόρφωση. Όπως το μωρό από το πιπίλισμα της θηλής ψάχνει να βρει αντικείμενα που του μοιάζουν έτσι ώστε να μπορέσει να το πιπιλίσει, ένα ρούχο δεν θα μπορέσει να συνθέσει το σωστό σχήμα

οπότε αναζητά κάτι άλλο, έτσι βρίσκεται η πιπίλα η οποία έχει παρόμοιο σχήμα με την θηλή και το παιδί το δέχεται, οπότε οδηγείται σε συμμόρφωση (Elliott et al, 2008: 66. Cole & Cole, 2011: 296).

Το παιδί προσπαθεί να συνδέσει τις νέες εμπειρίες που δέχεται με εμπειρίες και γνώσεις που ήδη διέθετε, προσπαθεί να αφομοιώσει τα νέα αντικείμενα του περιβάλλοντος του και να συμμορφωθεί με βάση αυτά. Ανάμεσα σε αυτές τις δύο βασικές διεργασίες πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία, αυτή η προσπάθεια είναι η εξισορρόπηση. Ακόμα, ο Piaget θεωρεί ότι χρειάζεται και η οργάνωση για την δημιουργία σχημάτων ή γνωστικών δομών. Η οργάνωση είναι απαραίτητη για την ζωή του ανθρώπου, από την στιγμή που υπάρχει ο άνθρωπός αρχίζει να δρα και να σκέφτεται πιο σύνθετα (Elliott et al, 2008: 67).

3.1.1.Στάδια Γνωστικής ανάπτυξης

Σύμφωνα με τον Piaget υπάρχουν 4 στάδια ανάπτυξης του παιδιού:

- Από την γέννηση έως 2 χρονών: είναι το Αισθησιοκινητικό στάδιο. Όπου το παιδί αρχίζει να κινεί το σώμα του και να κινεί αντικείμενα προκειμένου να εξερευνήσει το περιβάλλον του
- Από 2 έως 6 χρονών: το στάδιο Προλογικής νόησης ή Προενεργητικής νόησης. Όπου γίνεται η χρήση συμβόλων, λέξεων και χειρονομιών.
- Από 6 έως 12 χρονών: στάδιο Συγκεκριμένης Λογικής Νόησης ή Ενεργητικής Νόησης. Μπορούν να ξεχωρίζουν, να συνδυάζουν, να ομαδοποιούν αντικείμενα.
- Από 12 και άνω: το στάδιο Τυπικής Λογικής Νόησης. Μπορούν να σκεφτούν λογικά για θέματα που τους αφορούν (Elliott et al, 2008: 70. Cole & Cole, 2011: 298. Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, Nolen-Hoeksema, 2003: 145).

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτά τα τρία βιβλία παρατηρείται μια διαφορά. Στα βιβλία των Elliott, Kratochwill, Littlefield Cook & Travers (2008) και των Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, Nolen-Hoeksema (2003), τα στάδια για την ανάπτυξη των παιδιών είναι από την γέννηση έως 2 ετών, από 2 έως 7 ετών, από 7 έως 11 ετών και από 11 και άνω, ενώ στο βιβλίο των Cole & Cole (2011), τα στάδια είναι ως εξής: από την γέννηση έως 2 ετών, από 2 έως 6 ετών, από 6 έως 12 ετών και από 12 ετών έως 19. Η διαφορά δηλαδή έγκειται στα χρόνια που δίνονται ως όρια ηλικίας για κάθε στάδιο ανάπτυξης. Όμως και στα τρία βιβλία οι πληροφορίες που δίνονται για τα χαρακτηριστικά των σταδίων είναι πανομοιότυπες.

Ειδικότερα Αισθησιοκινητικό στάδιο. Αφορά τα πρώτα δύο χρόνια της ζωής του παιδιού μέσα σε αυτά τα χρόνια το παιδί αναπτύσσεται γνωστικά μέσω των κινήσεων και των αισθητηριακών αντιλήψεων που αποκτά. Μέσα σε αυτό το στάδιο ο Piaget εντοπίζει 6 υποστάδια. Το κάθε υποστάδιο είναι αλληλένδετο με το προηγούμενο, για να προχωρήσει στο επόμενο πρέπει να έχεις κατανοήσει το προηγούμενο. 1^ο υποστάδιο από την γέννηση έως 1,5 μηνός: στο συγκεκριμένο υποστάδιο το βρέφος

αρχίζει να εφαρμόζει τις αντανακλαστικές κινήσεις οι οποίες θεωρούνται έμφυτες, για παράδειγμα το πιπίλισμα. Ο Piaget θεωρεί πώς αυτό το γνώριμο χαρακτηριστικό του βρέφους, εκτός από το ότι αποτελεί κάτι γνωστό, διότι η συμμόρφωσή είναι σε πολύ μικρό βαθμό, ακόμα θεωρεί ότι έχει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του βρέφους διότι παράγει καινούργια ερεθίσματα. 2^ο υποστάδιο από 1ο έως 4ο μήνα : είναι το στάδιο των πρώτων επαναλαμβανόμενων κινήσεων και αντιδράσεων με το σώμα (Cole & Cole, 2011: 299-300). 3^ο υποστάδιο από 4ο έως τον 8ο μήνα : είναι το στάδιο των δευτερογενών επαναλαμβανόμενων κινήσεων και αντιδράσεων με το σώμα τους. το βρέφος αντιλαμβάνεται ότι οι κινήσεις που κάνει έχουν συνέπειες και αλλαγές στο περιβάλλον και για αυτό τις επαναλαμβάνει. 4^ο υποστάδιο από τον 8ο έως τον 12ο μήνα: είναι το στάδιο στο οποίο το βρέφος συνδυάζει δευτερογενή σχήματα προκειμένου να φτάσει στο στόχο του. 5^ο υποστάδιο από 12ο έως των 18ο μήνα: είναι το στάδιο στο οποίο εντοπίζονται οι τριτογενείς κυκλικές κινήσεις, στην διάρκεια των οποίων το βρέφος ρίχνει αντικείμενα από τα χέρια του. 6^ο και τελευταίο υποστάδιο από 18 μηνών έως 2 χρονών: είναι το στάδιο στο οποίο εμφανίζεται μια νέα μορφή αναπαράστασης (Elliott et al, 2008: 72).

Στάδιο Προλογικής νόησης ή Προενεργητικής νόησης. Σε αυτή την περίοδο το παιδί έχει αρχίσει να χρησιμοποιεί σύμβολα βέβαια οι λέξεις δεν μπορούν να ειπωθούν με λογική σειρά. Το παιδί την περίοδο αυτή δεν έχει κατανοήσει ακόμα διάφορους όρους όπως η μεταφορά. Για παράδειγμα όταν έχουμε ένα χοντρό και ρηχό ποτήρι με νερό και μεταφέρουμε το νερό σε ένα άλλο ψηλό και βαθύ, το παιδί δεν μπορεί να κατανοήσει ακόμα ότι είναι η ίδια ποσότητα νερού (Atkinson et al, 2003: 147). Στα παιδιά την περίοδο αυτή εμφανίζονται διάφορα χαρακτηριστικά. Αρχικά, ο ρεαλισμός, είναι η ικανότητα του παιδιού να κατανοήσει και να αντιληφθεί σταδιακά τον πραγματικό κόσμο, να καταλάβει ότι ό,τι συμβεί δεν είναι εύκολο να διορθωθεί. Επίσης, ο ανιμισμός, η τάση των παιδιών να δίνουν ζωή και χαρακτηριστικά στα άψυχα αντικείμενα, σταδιακά τα παιδιά εξελίσσονται και ξεπερνούν και αυτό το γεγονός με αποτέλεσμα πλέον να μην δίνουν ονόματα, χαρακτηριστικά και ζωή στα αντικείμενα. Ακόμα, η τεχνητοποίηση, είναι η τάση των παιδιών να θεωρούν ότι όλα τα πράγματα είναι δημιούργημα του ανθρώπου. Με την πάροδο του χρόνου τα παιδιά αφομοιώνουν νέες ιδέες και οδηγούνται σε άλλες απόψεις για αυτά τα θέματα, άλλοτε σε θεική ή φυσική παρέμβαση και άλλοτε αντιλαμβάνονται ότι ο άνθρωπος δεν μπορεί να τα δημιουργήσει όλα. Τέλος, ο μεταγωγικός συλλογισμός. Σε αυτό το στάδιο και σε αυτή την ηλικία τα παιδιά συναντούν ορισμένα εμπόδια. Αυτά είναι: η επικέντρωση, η τάση των παιδιών να εστιάζουν και να γνωρίζουν μόνο την μία διάσταση των πραγμάτων. Ο εγωκεντρισμός, αυτό το χαρακτηριστικό αποτελεί ένα στοιχείο και του προηγούμενου σταδίου, τα παιδιά είναι απόλυτα και βλέπουν τα πάντα με τα δικά τους μάτια. Και τέλος, η μη αντιστρεψιμότητα, τα παιδιά έχουν μια συγκεκριμένη άποψη για ένα θέμα και δεν αφήνουν κανέναν να τους αλλάξει γνώμη (Elliott et al, 2008: 74-75).

Στάδιο Συγκεκριμένης Λογικής Νόησης ή Ενεργητικής Νόησης. Σε αυτό το στάδιο εντοπίζεται μία διαφοροποίηση από το προηγούμενο στάδιο, τα παιδιά σταδιακά και με την πάροδο του χρόνου αποκτούν την ικανότητα να ομαδοποιούν τα αντικείμενα

και να αντιστρέφουν την γνώμη τους για διάφορα θέματα. Την περίοδο αυτή κατακτούνται πολλές έννοιες. Αρχικά, η έννοια της διατήρησης, τα παιδιά κατανοούν ότι η ποσότητα ενός αντικειμένου παραμένει το ίδιο ακόμα και άμα αλλάξει επιφάνια. Ακόμα, η σειροθέτηση, το παιδί μπορεί να τοποθετήσει τα αντικείμενα από το μεγαλύτερο προς το μικρότερο και το αντίστροφο. Επίσης, η ταξινόμηση, η ομαδοποίηση των αντικειμένων σε μία κατηγορία. Επιπλέον, η έννοια του αριθμού, το παιδί αφού κατανοήσει τις προηγούμενες έννοιες είναι σε θέση να κατανοήσει και τον αριθμό (Elliott et al, 2008 : 77-80).

Στάδιο Τυπικής Λογικής Νόησης. Το στάδιο αυτό εμφανίζεται από τα 12 και πάνω, τα παιδιά αρχίζουν να σκέφτονται ρεαλιστικά για τον εαυτό τους και για το μέλλον. Κάποια χαρακτηριστικά: αρχικά οι έφηβοι αρχίζουν να ξεχωρίζουν τι είναι πραγματικό και τι είναι απίθανο, όπως είναι φυσικό ψάχνουν σχέσεις και προσπαθούν να κατανοήσουν ποιες είναι αληθινές. Ακόμα, οι έφηβοι διακατέχονται από μία σκέψη που είναι γεμάτη προτάσεις. Και τέλος, οι έφηβοι προκειμένου να επιλύσουν ένα πρόβλημα συγκεντρώνουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και έπειτα προσπαθούν να βρουν λύση (Elliott et al, 2008 : 81-83).

Παράλληλα, ο Vygotsky ασχολήθηκε και αυτός με την γνωστική ανάπτυξη του ανθρώπου και πως μπορούν οι ιδέες και οι αντίληψης του να εφαρμοστούν μέσα σε μία τάξη. Σε αντίθεση με το Piaget υποστήριξε ότι η ανάπτυξη βασίζεται στις επιδράσεις που ασκεί η κοινωνία πάνω στο άτομο. Θεώρησε ότι οι βιολογικές και κοινωνικοπολιτισμικές διαδικασίες οδηγούν στην ανάπτυξη ενός ατόμου. Για την έρευνα του σημαντικό πεδίο μελέτης αποτελεί η έννοια της ανάπτυξης του ατόμου και η εξέλιξη των βιολογικών διαδικασιών σε ανώτερες ψυχολογικές λειτουργίες (Elliott et al, 2008: 90-91). Ακόμη, θεωρούσε ότι η κοινωνία αλλά και ο πολιτισμός ασκούν μεγάλη επίδραση στην διαμόρφωση του ανθρώπου.

Εκτός από τον Piaget λόγο για τα σχήματα έκανε και ο Bartlett. Ο Bartlett έγραψε μία ιστορία η οποία όμως είχε πάρα πολλές αλλαγές από την πραγματική ιστορία, με το πέρασμα του χρόνου οι συμμετέχοντες άρχισαν να δίνουν ακόμα περισσότερες πληροφορίες και να την φέρνει ο καθένας με βάση την δική του λογική και τα δικά του δεδομένα και τις εμπειρίες του. Έτσι διαπιστώθηκε ότι τα σχήματα αποτελούν ιδέες και αντιλήψεις οι οποίες είναι πιθανό να αλλάζουν, προκειμένου να προσαρμοστούν στις πεποιθήσεις και στις εμπειρίες του κάθε ανθρώπου (Elliott et al, 2008 : 331). Ακόμα, ο Bartlett περιέγραφε το σχήμα με τέτοιο τρόπο, ώστε να φαίνεται ότι αποτελούν ένα οργανωμένο σύνολο πράξεων οι οποίες βρίσκονται στην μνήμη, διότι αποτελούν παρελθόν αλλά θα υπάρξουν και ως αντίδραση στο καινούργιο ερέθισμα που έρχεται. Όταν έκανε το πείραμά του σε σχέση με την μνήμη, παρατηρήθηκε ότι υπάρχει μια ανακρίβεια. Ο Bartlett θεώρησε ότι αυτό συνέβαινε, διότι προσπαθούσαν να χρησιμοποιήσουν τα σχήματα για την αναπαράσταση της γνώσης που είδη κατείχαν, με τέτοιο τρόπο, που προκαλούσε ανακρίβειες, και παράλληλα προσπαθούσαν να προσαρμοστούν στα νέα ερεθίσματα που δέχονταν (Hayes, 1998 : 306).

Καθώς επίσης και οι Rumelhart & Ortony, και οι Rumelhart & Norman. Με βάση αυτούς το σχήμα έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά :

- Έχουν στοιχεία και σχέσεις
- Μπορούν να βρίσκονται το ένα μέσα στο άλλο
- Αναπαριστούν γνώση
- Αναπαριστούν γνώση και όχι ορισμούς
- Είναι όργανα ενεργού αναγνώρισης (Κωσταρίδου-Ευκλειδη, 2011: 82).

Ακόμα, ο Rumelhart πίστεψε ότι τα σχήματα μπορούν να προσδιοριστούν μέσα από 4 αναλογίες:

- Τα σχήματα ως θεατρικά έργα: περιέχουν όλες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την κατανόηση του πλαισίου και για την ανάλυση των σχημάτων.
- Τα σχήματα ως θεωρίες: μέσα από συγκεκριμένες συνθήκες παράγονται θεωρίες για τον κόσμο.
- Τα σχήματα ως υπολογιστικές διαδικασίες: μέσα από αυτή την διαδικασία γίνεται η κωδικοποίηση και η εκτέλεση των πληροφοριών που δέχεται το άτομο.
- Τα σχήματα ως αναλυτές: είναι μια διαδικασία ανάλυσης των πληροφοριών.

Ο Rumelhart θεωρεί ότι όλα αυτά μπορούν να βοηθήσουν στην διαδικασία κατανόησης των σχημάτων (Hayes, 1998: 309-310).

3.2. Γλωσσική Ανάπτυξη

Κατά τον Piaget, η εξέλιξη της γλώσσας ενός παιδιού δεν είναι αποτέλεσμα μόνο βιολογικών παραγόντων και χαρακτηριστικών αλλά βασίζεται στις ήδη υπάρχουσες γνώσεις των παιδιών και στις ανάγκες που δημιουργούνται. Ακόμη, έκανε έναν συσχετισμό των γνωστικών σταδίων ανάπτυξής και των γλωσσικών σταδίων ανάπτυξής (Elliott et al, 2008: 84).

- Από την γέννηση έως 2 χρονών: είναι το Αισθησιοκινητικό στάδιο. Το παιδί δεν έχει αναπτύξει ακόμα την ομιλία.
- Από 2 έως 6 χρονών: το στάδιο Προλογικής νόησης ή Προενεργητικής νόησης. Ο λόγος είναι κυρίως εγωκεντρικός, δεν αλλάζει γνώμη και έχει αρχίσει να είναι ένας κοινωνικοποιημένος λόγος.
- Από 6 έως 12 χρονών: στάδιο Συγκεκριμένης Λογικής Νόησης ή Ενεργητικής Νόησης. Τα παιδιά έχουν αρχίσει να κατανοούν την γλώσσα και μπορούν συνδέσουν τις λέξεις και τους αριθμούς με τα αντικείμενα. Σε αυτό το στάδιο της ανάπτυξης υπάρχει η σειροθέτηση, η ταξινόμηση, η διατήρηση και η αντιστρεψιμότητα.

- Από 12 και άνω: το στάδιο Τυπικής Λογικής Νόησης. Οι έφηβοι έχουν την ικανότητα να εκφραστούν και να μιλήσουν ελεύθερα και να διατυπώσουν τις απόψεις τους (Elliott et al, 2008 : 85).

Ειδικότερα, ο Piaget θεωρεί ότι στο πρώτο στάδιο ανάπτυξης η διαδικασία της ομιλίας προετοιμάζεται, για να μπορέσει να εμφανιστεί σε επόμενο στάδιο ανάπτυξης. Ακόμα, μέσα από έρευνα εντοπίστηκαν δύο είδη προλογικού λόγου, ο εγωκεντρικός και ο κοινωνικοποιημένος λόγος. Τα παιδιά κάνουν χρήση του εγωκεντρικού λόγου όταν δεν είναι κάποιος στον ίδιο χώρο μαζί τους. Τύποι εγωκεντρικού λόγου:

- Η επανάληψη, γίνεται για να δηλωθεί ότι το παιδί είναι ευτυχισμένο που μιλάει
- Ο μονόλογος, όταν το παιδί είναι είτε μόνο του είτε με κόσμο και μιλάει μεγαλόφωνα διότι σκέφτεται
- Συλλογικός μονόλογος, όταν στον ίδιο χώρο με το παιδί υπάρχουν και άλλα παιδιά αλλά δεν τον ακούνε όταν μιλάει.

Καθώς περνάνε τα χρόνια και τα στάδια ανάπτυξης ο εγωκεντρικός λόγος αρχίζει και υποχωρεί από τον χαρακτήρα και την συμπεριφορά του παιδιού. Το γεγονός ότι η γλώσσα γίνεται ολοένα και πιο περίπλοκη καθορίζεται από το γεγονός ότι το παιδί μεγαλώνει και περνάει τα τέσσερα στάδια της ανάπτυξης (Elliott et al, 2008 : 85-86).

Σύμφωνα με τον Vygotsky, η γλωσσική ανάπτυξη του ανθρώπου δημιουργείται μέσα από τέσσερα αλληλένδετα στάδια. Αρχικά υπάρχει το στάδιο του προ-νοητικού λόγου. Στο συγκεκριμένο στάδιο περιλαμβάνονται το κλάμα, το βάβισμα και άλλες βιολογικές διαδικασίες, οι οποίες σταδιακά αναπτύσσονται και οδηγούν στην αρχική εμφάνιση της ομιλίας. Όπως αναφέρεται στο Elliot et al,(2008) συχνά οι μελετητές προβαίνουν σε παραλληλισμούς της ανάπτυξης του ανθρώπου με την ανάπτυξη ενός φυτού. Το οποίο δεν χρειάζεται μόνο νερό και χώμα αλλά και την ηλιακή ενέργεια. Στην συνέχεια, υπάρχει το στάδιο της απλοϊκής ψυχολογίας. Σε αυτό το στάδιο τα παιδιά ανακαλύπτουν και εξερευνούν τα αντικείμενα που υπάρχουν στο περιβάλλον τους και προσπαθούν να τους αποδώσουν ονόματα παράγοντας σταδιακά λόγο με εμφανή σημάδια σύνταξης. Στο τρίτο στάδιο υπάρχει ο εγωκεντρικός λόγος, κατά τον οποίο τα παιδιά πραγματοποιούν συζητήσεις είτε με την παρουσία κάποιου τρίτου είτε όχι. Τέλος, υπάρχει το στάδιο του εσωτερικού λόγου. Κατά τον Vygotsky, ο εγωκεντρικός λόγος μετατρέπεται και εξελίσσεται σε εσωτερικό λόγο, ο οποίος συμβάλλει στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του παιδιού. Ουσιαστικά το παιδί στα πρώτα στάδια της ομιλίας εξωτερικεύει τις σκέψεις του για μια ενέργεια που θέλει να πραγματοποιήσει. Αντίθετα όμως όταν ολοκληρωθεί ο εσωτερικός λόγος το παιδί δεν εξωτερικεύει τις σκέψεις αλλά κάνει έναν σιωπηλό συλλογισμό. Το αποτέλεσμα που θα οδηγηθεί θα είναι το ίδιο (Elliott et al, 2008 : 92-93).

4^ο κεφάλαιο

4.1. Πολυτροπικότητα

Ο όρος πολυτροπικότητα εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας 90 και φανερώνει από την μία μεριά ότι η γλώσσα εμφανίζει μια εξάντληση από την οπτική του κυρίαρχου τρόπου επικοινωνίας του ατόμου και από την άλλη εντοπίζεται μια ανάπτυξη διαφόρων χαρακτηριστικών που συντελούν στην παραγωγή νοήματος. Σύμφωνα με τον Kress (2000), όπως αναφέρεται στο Παγούνη (2018), τα χαρακτηριστικά αυτά πιθανόν εμφανίστηκαν λόγω των αλλαγών που συντελούνταν στις δυτικές χώρες στον κοινωνικο-πολιτισμικό τομέα και στην εξέλιξη της επικοινωνίας (Παγούνη, 2018). Προκειμένου ο άνθρωπος να μπορέσει να επικοινωνήσει, χρησιμοποιεί διαφορετικά μέσα και τρόπους έκφρασης, τα οποία έχουν την ιδιότητα να συμπληρώνουν τον λόγο, για να περάσουν ένα διαφορετικό μήνυμα κάθε φορά. Δηλαδή οι λέξεις δεν είναι το μόνο μέσο έκφρασης, υπάρχουν οι εικόνες, οι αριθμοί, οι χάρτες, τα διαγράμματα, οι φωτογραφίες και διάφορα άλλα «εκφραστικά μέσα», που βοηθούν στην μετάδοση μηνυμάτων και πληροφοριών (Αριστείδου, 2018).

Αρχικά όμως πρέπει να γίνει μία μελέτη για το τι οδήγησε στην πολυτροπικότητα. Η πολυτροπικότητα είναι φαινόμενο το οποίο εμφανίστηκε κατά την εξέλιξη του γραμματισμού και συγκεκριμένα από την παιδαγωγική του γραμματισμού. Η παιδαγωγική του γραμματισμού στοχεύει στην σύνδεση της μάθησης με την κοινωνία, προκειμένου τα άτομα και κατά συνέπεια οι μαθητές που την διδάσκονται να αποκτήσουν αυτονομία και κριτική σκέψη. Στην παιδαγωγική του γραμματισμού όλα τα κείμενα που θα διαπραγματευτούν οι μαθητές πρέπει να είναι κατάλληλα για την όξυνση της κριτικής σκέψης. Επομένως, ο κάθε μαθητής έχει ενεργό συμμετοχή στην διαδικασία της μάθησης. Παράλληλα, αποτελεί τον πυλώνα εμπλοκής των μαθητών τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη. Μέσα στην θεωρία του γραμματισμού εντοπίζονται 3 ακόμη όροι: ο λόγος, το κείμενο και το κειμενικό είδος. Το καθένα από αυτά έχει σημαντικό ρόλο στην κατανόηση της γλώσσας (Χατζησαββίδης, 2007).

Η Τροκάλλη, (2014), αναφέρει ότι οι εισηγητές του όρου της πολυτροπικότητας είναι οι Kress και Leeuwen. Οι ερευνητές αυτοί θεωρούσαν την πολυτροπικότητα ως μία σημαντική βάση κάθε κειμένου βοηθώντας στην καλύτερη κατανόηση και μετάδοση των μηνυμάτων. Η πολυτροπικότητα, επομένως, κατά τους εισηγητές περιλαμβάνει ένα σύστημα από σημεία που χρησιμοποιούν λόγο και γραφή, εικόνα και πράξεις. Τα σημεία αυτά βοηθούν στην μετάδοση όλων των μηνυμάτων, χωρίς όμως να περιορίζεται το άτομο και να χρησιμοποιεί μόνο τα γλωσσικά στοιχεία.

Η έννοια του λόγου περιλαμβάνει χαρακτηριστικά των κειμένων άλλοτε προφορικά και άλλοτε γραπτά. Τα κείμενα αυτά μπορεί να εμφανίζονται είτε ως πολυτροπικά είτε ως μονοτροπικά. Πιο συγκεκριμένα, ο λόγος είναι ένα σύνολο γλωσσικών αλλά και μη γλωσσικών εκδηλώσεων μέσω των οποίων φανερώνονται όλα τα στοιχεία που απαρτίζουν μια κοινωνία καθώς επίσης και οι ρόλοι που πραγματοποιεί το κάθε άτομο.

Στην εκπαίδευση έχει πολύ μεγάλη σπουδαιότητα η προσέγγιση όλων των προϊόντων έκφρασης. Η έννοια του κειμένου είναι συνδεδεμένη με καθορισμένα όρια και με την εσωτερική συνοχή της γλωσσικής διδασκαλίας. Μέσα από την σύνδεση αυτή έρχονται στην επιφάνεια διάφορα χαρακτηριστικά, κυρίως του συγγραφέα, τα οποία αποσκοπούν στις εξωγλωσσικές και επικοινωνιακές συνθήκες. Μέσα από τον ορισμό αυτό μπορεί κανείς να κατανοήσει ότι το κείμενο εκφράζει μια δυναμικότητα και η σημασία που βγάζουν τα λεγόμενά του προσδιορίζουν κάτι διαφορετικό (Χατζησαββίδης, 2007).

Μέσα σε ένα κείμενο μπορούν να εντοπιστούν παραπάνω από έναν λόγους. Ακόμη, μπορεί να αναφέρονται περισσότεροι από έναν τρόποι. Τα κείμενα αυτά ονομάζονται κατά τους μελετητές ως πολυτροπικά, ενώ το κύριο χαρακτηριστικό που τα περιλαμβάνει χαρακτηρίζεται ως πολυτροπικότητα. Ένα πολυτροπικό κείμενο αποτελεί σύνθεση επιμέρους σημειωτικών τρόπων, οι οποίοι ασκούν επιρροή μεταξύ τους, επομένως όλα τα χαρακτηριστικά που δημιουργούνται από αυτήν την έλξη στην ουσία συντελούν στην δημιουργία της πολυτροπικότητας. Η πολυτροπικότητα είναι ένα σύστημα μέσα στο οποίο ζουν, δρουν, αλληλοεπιδρούν και εργάζονται αναπόφευκτα όλα τα άτομα ή υποκείμενα, η δράση τους μπορεί να οριστεί ως κοινωνική ή ως ψυχολογική. Ακόμη, υπάρχει και η ικανότητα της επικοινωνίας μεταξύ των όντων, αλλά παράγει και αναπαράγει νοήματα, αυτός είναι ο μοναδικός σκοπός της νοηματοδότησης των κειμένων. Επομένως, η έννοια αυτή απαιτεί να υπάρχουν προκαθορισμένα όρια για την δημιουργία και την κατανόηση νοημάτων και ιδεών (Χατζησαββίδης, 2007).

Σύμφωνα με τον Kress (2000), όπως αναφέρεται στο Παγούνη (2018) αναφέρει πως οι κοινωνικοπολιτισμικοί παράγοντες, η πολυπολιτισμικότητα στις σύγχρονες κοινωνίες, η αλλαγή στο επικοινωνιακό τοπίο και σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής, καθώς και όλες οι αλλαγές που συντελέστηκαν σχετικά με την εκπαίδευση, φανέρωσαν μια αλλαγή της μονοτροπικότητας του γραπτού λόγου και αλλαγή στον τρόπο επικοινωνίας. Όλα αυτά οδήγησαν στη διαμόρφωση νέων προγραμμάτων σπουδών της γλώσσας και παιδαγωγικών θεωριών. Αρχικά, στον γραπτό λόγο, διαμορφώνεται μια αμφισβήτηση, κυρίως λόγω της χρήσης της εικόνας στις νέες τεχνολογίες. Η επιστήμη της επικοινωνίας προσελκύει τους κώδικες της μη γλωσσικής επικοινωνίας σε όλα τα μέσα επικοινωνίας. Ο σύγχρονος πολυτροπικός χαρακτήρας καθιέρωσε μία διαφορετική βάση για την θεωρία. Με τον όρο «πολυτροπικότητα» περιγράφεται η σύνδεση διαφόρων τρόπων σημείωσης για την παραγωγή του λόγου.

Η προσπάθεια για να κατανοήσει κανείς τα πολυτροπικά κείμενα οδήγησε σε νέες προσδοκίες. Αρχικά η ανάγνωση ενός πολυτροπικού κειμένου δεν προϋποθέτει μόνο την στεγνή και αδιάφορη ανάγνωση του γραπτού λόγου, αλλά και της εικόνας που το συνοδεύει, και όλων των άλλων στοιχείων που τον περιλαμβάνουν. Ακόμη, η παραγωγή ενός πολυτροπικού κειμένου προϋποθέτει μια εξολοκλήρου διαφορετική επικοινωνιακή προσέγγιση. Απαιτείται να σχεδιαστεί κατάλληλα η κατανομή των

πληροφοριών στους ανάλογους σημειωτικούς τρόπους, κατανοώντας το κοινό στο οποίο απευθύνεται και τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η ανάλυση, η πρόσληψη και ο σχεδιασμός πολυτροπικών κειμένων, δημιουργούν την ανάγκη για ανάπτυξη νέων τρόπων, προκειμένου να μπορεί το άτομο να αλλάζει το γλωσσικό κείμενο. Επομένως, μέσα από την κυριαρχία της πολυτροπικότητας σ' όλες τις μορφές επικοινωνίας, δημιουργήθηκε η επιθυμία για την καταγραφή μιας «γραμματικής». Η γραμματική αυτή θα περιλάμβανε όλα τα σημειωτικά χαρακτηριστικά εκτός της γλώσσας, δηλαδή την εικόνα, τα γραφικά, την τυπογραφία κ.α. (Παγούνη, 2018).

Τα πολυτροπικά κείμενα περιλαμβάνουν πληροφορίες και περιεχόμενο. Τα δύο αυτά στοιχεία συνδυάζονται με τη γλώσσα και μαζί με διάφορα άλλα χαρακτηριστικά, παραδείγματός χάριν, 20 σχεδιαγράμματα, χρώμα, ήχοι κ.λπ. με βάση τα λεγόμενα των μελετητών η πολυτροπικότητα αποτελεί πλέον μια καθοριστική και βασική παράμετρο για την διαμόρφωση κάθε κειμένου. Ένα κείμενο θεωρείται ως πολυτροπικό όταν περικλείει δύο ή περισσότερα σημειωτικά συστήματα. Κατά τους ερευνητές εντοπίζονται πέντε σημειωτικά συστήματα:

1. Γλωσσική: αποτελείται κυρίως από το λεξιλόγιο, τη γενική δομή και τη γραμματική της προφορικής και γραπτής γλώσσας.
2. Οπτικό: συνδέεται με το οπτικό κομμάτι, παραδείγματος χάριν χρώμα, σχήματα, ακίνητες και κινούμενες εικόνες.
3. Ήχος: επικεντρώνεται στην ένταση, στο ύψος και στο ρυθμός της μουσικής και τα ηχητικά εφέ.
4. Χειρονομία: αποτελείται από κίνησης, ταχύτητα και ακινησία στην έκφραση του προσώπου και τη γλώσσα του σώματος.
5. Χωρική: περιλαμβάνει πτυχές όπως η εγγύτητα, η κατεύθυνση, η θέση της διάταξης και η οργάνωση των αντικειμένων στο χώρο (Anstey & Bull, 2010).

4.2. Διαδακτική αξιοποίηση της πολυτροπικότητας

Η πολυτροπικότητα, ως όρος αλλά και ως είδος κειμένων, αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της ζωής όλων των ατόμων, τόσο των ενηλίκων όσο και των παιδιών. Συνέχεια οι άνθρωποι έρχονται σε επαφή με κείμενα, στα οποία συνδυάζουν γλώσσα και οπτικά σύμβολα. Παρόλα αυτά όμως, η έρευνα και η απασχόληση γύρω από την εκπαίδευση και την πολυτροπικότητα πραγματοποιήθηκε τα τελευταία χρόνια. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο, που αγγίζει την έννοια της γλώσσας και στηρίζεται κυρίως στο γραπτό λόγο. Αυτό φανερώνεται καθώς η γραφή και η ανάγνωση αποτελούν σημαντικούς άξονες των προγραμμάτων σπουδών. Οι εκπαιδευτικοί έχουν ως σκοπό να καθοδηγήσουν τα παιδιά ώστε να μπορούν κατανοήσουν και να αναπτύξουν τον δύσκολο κώδικα της γραφής και της ανάγνωσης του γραπτού λόγου. Στην σημερινή εποχή για παράδειγμα, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με πληθώρα από εικόνες και βίντεο, μπορούν όμως να δεχτούν και αν «απαντήσουν»

σε όλα αυτά τα ερεθίσματα χωρίς να έχει προηγηθεί κάποια είδους εκπαίδευση (Αριστείδου, 2018).

Σύμφωνα με έρευνες, τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί το γεγονός ότι τα παιδιά ήδη από πολύ μικρές ηλικίες έχουν τη ικανότητα να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές συσκευές, όπως κινητά τηλέφωνα τύπου Smartphone ή tablet. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την παρατήρηση και τα οπτικά ερεθίσματα που δέχονται κάθε μέρα από τον περίγυρο τους. Σήμερα παντού εντοπίζονται πολυτροπικά κείμενα, επομένως όλα τα άτομα μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον με τα συγκεκριμένα κείμενα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μπορούν να τα διαχειρίζονται διαισθητικά, καθώς αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ζωής τους. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά οδηγούνται στην κατάρτιση του γραμματισμού μέσα από την χρήση των πολυτροπικών κειμένων. Αυτό έχει ως επακόλουθο την δημιουργία πολυγραμματιστικών φαινομένων και όχι αναλφάβητων (Αριστείδου, 2018).

Όλες αυτές οι εξελίξεις επηρέασαν άμεσα και την εκπαίδευση. Προκειμένου η εκπαιδευτική διαδικασία να αφομοιώσει και να προσαρμόσει όλα τα νέα δεδομένα, έπρεπε να προχωρήσει στην ενσωμάτωση πολυτροπικών κειμένων στις δραστηριότητες του σχολείου (Παγούνη, 2018). Τα πολυτροπικά κείμενα έχουν καθοριστικό ρόλο μέσα στα πλαίσια του σχολείου, οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με εικόνες, με σχέδια, φωτογραφίες στα βιβλία τους, να παρακολουθήσουν βίντεο ή εκπαιδευτικές ταινίες. Μέσα από την ενασχόληση τους με πολυτροπικά κείμενα οδηγούνται τα παιδιά στην διαδικασία δημιουργίας κατασκευών από όσα διάβασαν και στην δραματοποίηση σκηνών βγαλμένες από λογοτεχνικά κείμενα. Παράλληλα όμως, η χρήση των κειμένων από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό είναι αυτό που απαιτείται για την διαμόρφωση ενός διαφορετικού προγράμματος (Αριστείδου, 2018).

Παραδείγματα πολυτροπικών κειμένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία είτε μέσα στα πλαίσια του σχολείου είτε σε ένα γενικότερο πλαίσιο είναι:

- ένα εικονογραφημένο βιβλίο, στο οποίο ο γραπτός λόγος και οπτικά στοιχεία είναι τοποθετημένα κατάλληλα προκειμένου να δημιουργηθεί ένα σύνολο δεμένων σελίδων.
- μια διαδικτυακή ιστοσελίδα, η οποία περιλαμβάνει στοιχεία ήχου, εφέ, προφορικής γλώσσας, γραπτής γλώσσας, μουσικής και ακίνητες ή κινούμενες εικόνες.
- μια ζωντανή παράσταση σύγχρονου χορού ή μπαλέτου. Κατά την διάρκεια της παράστασης και κατεπέκταση της εκτέλεσης της χορογραφίας οι χειρονομίες, η μουσική και ο χώρος είναι τα κύρια στοιχεία για την αλληλεπίδραση του κοινού με τους χορευτές.

- ένα πολιτιστικό δρώμενο, ένα κινηματογραφικό έργο και γενικότερα ποικίλες κοινωνικές καταστάσεις ή γεγονότα μπορούν να εκληφθούν ως κείμενα (Αριστείδου, 2018. Anstey & Bull, 2010).

Η Αριστείδου, (2018), διατύπωσε την άποψη πως η χρήση της πολυτροπικότητας αποτελεί κατά κύριο λόγο ευθύνη των δασκάλων. Τα σχολικά εγχειρίδια περιέχουν πολυτροπικά κείμενα, ωστόσο όμως, η ένταξη των στοιχείων αυτών στην διδασκαλία εξαρτάται από τους εκπαιδευτικούς. Αρχικά, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να μελετήσουν το πολυτροπικό υλικό που υπάρχει στα βιβλία και έπειτα να κάνουν διδακτική αξιοποίηση των στοιχείων. Ακόμα, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να γνωρίζουν και να διερευνούν τις ικανότητες των μαθητών τους και αν μπορούν να προχωρήσουν στην ανάγνωση και στην παραγωγή πολυτροπικών κειμένων. Επίσης, οφείλουν να βοηθούν στην διαδικασία ενοποίησης διαφορετικών εκφραστικών τρόπων σε ένα κείμενο (Αριστείδου, 2018). Τα εγχειρίδια του νηπιαγωγείου, αποτελούνται όλο και περισσότερο από πολυτροπικά κείμενα, όμως και πάλι εντοπίζεται το ζήτημα της αξιοποίησης. Παράλληλα, όμως, διαπιστώνεται ότι το σχολείο εξακολουθεί να εστιάζει στο γλωσσικό κομμάτι και συγκεκριμένα στον γραπτό λόγο. Οι εικόνες, τα βίντεο και οι ταινίες, οι παραπομπές σε ηλεκτρονικές ιστοσελίδες κ.α. χρησιμεύουν συμπληρωματικά.

5^ο κεφάλαιο

Σε αυτό το κεφάλαιο προτείνονται κάποιες δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες αυτές είναι βασισμένες σε πολυτροπικά κείμενα και δεν έχει πραγματοποιηθεί εφαρμογή στο πεδίο. Στην 1^η δραστηριότητα γίνεται χρήση μίας αφίσας για παιδική παράσταση. Σκοπός της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να μάθουν τα παιδιά από τι αποτελείται μία αφίσα, σε ποια περίπτωση φτιάχνεται μία αφίσα, σε ποιους απευθύνεται. Στην 2^η δραστηριότητα θα γίνει αξιοποίηση όλων των δεδομένων που έμαθαν τα παιδιά στην προηγούμενη δραστηριότητα, προκειμένου να φιλοτεχνήσουν την δική τους αφίσα. Στην 3^η θα διαβαστεί ένα παραμύθι με σκοπό να μελετηθεί η δομή του παραμυθιού. Στην 4^η θα γίνει χρήση μίας ταινίας με διδακτικό περιεχόμενο. Στην 5^η δραστηριότητα γίνεται χρήση των επιστολών, και γενικότερα της αλληλογραφίας. Στην 6^η επίσης χρησιμοποιούνται ως υλικό οι επιστολές για την καλύτερη κατανόηση των δομικών της στοιχείων. Τέλος, στην 7^η τα παιδιά γράφουν την δική τους επιστολή.

1^η δραστηριότητα: «Ο Πινόκιο»

Στόχοι

- Να αναγνωρίσουν τα παιδιά πως ο γραπτός λόγος είναι φορέας μηνυμάτων που πραγματώνονται με τη μορφή κειμένου.
- Να εντοπίσουν το επικοινωνιακό πλαίσιο μιας αφίσας, δηλαδή τον τίτλο, το κείμενο και την εικόνα.
- Να αναπτύξουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες, μέσα από τον διάλογο.
- Να ανακαλύψουν τα δομικά στοιχεία της αφίσας.
- Να εξασκηθούν στην περιγραφή αντικειμένων.
- Να εντοπίσουν και άλλα παραδείγματα με την βοήθεια του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Υλικά-Μέσα: Τα υλικά-μέσα που θα χρησιμοποιηθούν κατά την υλοποίηση της δραστηριότητας είναι μια αφίσα, μαρκαδόρος, χαρτί A3, πινέξες, πίνακας.

Χρόνος: 40 λεπτά

Περιγραφή Δραστηριότητας

Εικόνα 1. Αφίσα

Αρχικά, τοποθετούμε την αφίσα σε ένα σημείο που να είναι ορατό σε όλα τα παιδιά. Έπειτα, η νηπιαγωγός παροτρύνει τα παιδιά να εκφράσουν τις σκέψεις τους σχετικά με τα μορφολογικά στοιχεία της αφίσας, μέσω διευκρινιστικών ερωτήσεων. Παρακάτω, θα παραθέσουμε κάποιες ενδεικτικές ερωτήσεις:

- Γνωρίζει κάποιος τι είναι αυτό που βλέπουμε;
- Εσείς έχετε ξαναδεί κάτι τέτοιο; Τι είναι; Που την έχετε δει;

Βλέποντας την αφίσα και όσα περιλαμβάνει, καταλαβαίνουμε τι θέλει να μας πει;

- Γιατί νομίζετε μας μιλάει;
- Τι είδες και το είπες αυτό;
- Πώς ή Γιατί το σκέφτηκες;
- Θέλεις να μας εξηγήσεις;
- Τι κάνει το αγόρι στην αφίσα;
- Τι βλέπουμε πάνω στην αφίσα;

Όλες οι απαντήσεις των παιδιών θα καταγράφονται σε χαρτί Α3, προκειμένου όλα τα παιδιά να μπορούν να τα δουν. Στη συνέχεια, η νηπιαγωγός θα κάνει πιο συγκεκριμένες ερωτήσεις, οι οποίες θα σχετίζονται με το κείμενο της αφίσας.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

-Στην αφίσα βλέπουμε μόνο εικόνες ή και κάτι άλλο; Πιθανές απαντήσεις: «Έχει γράμματα», «Έχει λέξεις», «Έχει χρώματα»

-Όλα τα γράμματα στην αφίσα είναι ίδια;

-Αναγνωρίζετε κάποιο γράμμα; Από πού το ξέρετε; Πιθανές απαντήσεις: «Το Α είναι στο όνομα μου», «Το Η από τον ήλιο»

- Τι νομίζετε ότι λέει η αφίσα; Τι λέξεις έχει;

Η νηπιαγωγός αρχίζει να διαβάζει τις λέξεις μία μία. Το ενδιαφέρον όμως των παιδιών πρέπει να επικεντρωθεί αρχικά στον τίτλο της παράστασης «Ο Πινόκιο». Έπειτα, όμως στόχος είναι να εντοπίσουν τα παιδιά τα δομικά στοιχεία που απαρτίζουν μία αφίσα. Πριν όμως γίνουν οι ερωτήσεις η νηπιαγωγός θα προτρέψει τα παιδιά να διαβάσουν μόνα τους κάποια σημεία της αφίσας. Για παράδειγμα, γνωρίζοντας πως ο τίτλος της παραστάσεως είναι «Ο Πινόκιο», ή να αναγνωρίσουν την λέξη «Κυριακή». Στη συνέχεια, θα γίνει μία συζήτηση για το τι άλλο πιστεύουν πως μπορεί να περιλαμβάνει μια αφίσα, καθώς και τον σκοπό δημιουργίας της. Ενδεικτικές ερωτήσεις θα μπορούσαν να είναι οι εξής:

-Τι γράφει αυτή η αφίσα; / Πιθανή απάντηση: «Την μέρα», «Την ώρα», «τον χώρο»,...

-Γιατί πιστεύετε πως τα έχουν γράψει αυτά πάνω στην αφίσα;

- Γιατί νομίζετε πως φτιάχτηκε αυτή η αφίσα;

- Ποιος φτιάχνει την Αφίσα;

-Σε ποιους πιστεύετε πως απευθύνεται;

Μέσω των τελευταίων ερωτήσεων, επιδιώκουμε να επαναφέρουμε τα παιδιά στη συζήτηση περί μορφολογίας και περιεχομένου της αφίσας. Ταυτόχρονα, οι ερωτήσεις δίνουν την δυνατότητα καταγραφής των νέων ιδεών, που έχουν σχηματιστεί στο μυαλό των παιδιών, μετά την ανάλυση των λοιπών στοιχείων που την αποτελούν. Αφού έχει τελειώσει η συζήτηση και έχουμε καταγράψει σε ένα χαρτί όλα τα δομικά στοιχεία της αφίσας, θα ρωτήσουμε τα παιδιά εάν επιθυμούν να κάνουμε και εμείς μια αφίσα, ή κάτι άλλο.

2^η δραστηριότητα: « Η δική μας αφίσα»

Στόχοι

- Να αναγνωρίζουν ότι μια διαφημιστική αφίσα τοποθετείται σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη σχετικά με το περιεχόμενο της αφίσας.

- Να χρησιμοποιήσουν τα δομικά στοιχεία μία αφίσας για να κατασκευάσουν μία δική τους.
- Να εκφράσουν και να προτείνουν τις ιδέες τους σχετικά με το περιεχόμενο της αφίσας για την αποχαιρετιστήρια γιορτή του καλοκαιριού.
- Να αποτυπώσουν εικαστικά το περιεχόμενο της αφίσας.

Υλικά-Μέσα: πέντε σκληρά χαρτόνια Α3, μαρκαδόροι, νερομπογιές, τέμπερες, κηρομπογιές, ξυλομπογιές, κόλλες, μολύβι

Χρόνος: 45 λεπτά

Περιγραφή δραστηριότητας

Για την αξιολόγηση της δραστηριότητας, η οποία ασχολήθηκε με την κατανόηση του επικοινωνιακού πλαισίου μιας διαφημιστικής αφίσας, θα προτείνουμε στα παιδιά να δημιουργήσουμε αφίσες. Οι αφίσες θα έχουν ως κύριο περιεχόμενο τους την διαφήμιση της αποχαιρετιστήριας γιορτής για το καλοκαίρι του νηπιαγωγείου μας, η οποία πλησιάζει στο κοντινό μέλλον.

Η δραστηριότητα αυτή θα αποτελέσει συνέχεια της προηγούμενης. Ειδικότερα, μετά την προηγούμενη δραστηριότητα, η νηπιαγωγός θα συζητήσει με στα παιδιά εάν μπορούν και αυτοί να φτιάξουν τις δικές τους αφίσες. Η δημιουργία των αφισών θα γίνει στην γωνία των εικαστικών, που διαθέτει το νηπιαγωγείο και θα υλοποιηθεί σε ομάδες. Αφού γίνει ο διαμοιρασμός των ομάδων, θα δοθεί στην κάθε ομάδα ένα σκληρό χαρτόνι Α3 και θα γίνει η επιλογή των υλικών από τα παιδιά. Πριν ξεκινήσουμε τη δημιουργία των αφισών, θα γίνει μια συζήτηση με όλες τις ομάδες σχετικά με το περιεχόμενο και τη μορφολογία της αφίσας, που θα φτιάξουν. Οι ερωτήσεις θα αφορούν το τι πρέπει να περιέχει μια αφίσα κατά την κρίση τους, για παράδειγμα ζωγραφιές, εικόνες, ώρα, τίτλο, τόπο. Παράλληλα, επειδή στόχος μας δεν είναι τα παιδιά να γράψουν το περιεχόμενο της αφίσας, αλλά να έχουν κατανοήσει το από τι αποτελείται και θα τα ρωτήσουμε με τι σύμβολα μπορούν να αναπαραστήσουν έννοιες, όπως η ώρα (π.χ. ζωγραφιά ενός ρολογιού) και τον τόπο (π.χ. ζωγραφιά του νηπιαγωγείου).

Όταν η κάθε ομάδα ολοκληρώσει την αφίσα της για τη διαφήμιση της καλοκαιρινής γιορτής, θα την παρουσιάσει αρχικά στη νηπιαγωγό για να συμπληρώσει τα απαραίτητα στοιχεία που αποτελούν το κείμενο, με ταυτόχρονη υπαγόρευση της ομάδας. Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει την εργασία της στην ολομέλεια, περιγράφοντας το περιεχόμενο της στις υπόλοιπες ομάδες. Ακόμη, κατά την διάρκεια της συζήτησης μπορούν τα υπόλοιπα παιδιά να προτείνουν ιδέες για να συμπληρώσουν, είτε κάποιο στοιχείο από την δομή είτε κάτι άλλο.

3^η δραστηριότητα: « Ο θυμός του Τόμι»

Στόχοι

- Να αναγνωρίσουν τα παιδιά πως ο γραπτός λόγος είναι φορέας μηνυμάτων που πραγματώνονται με τη μορφή κειμένου.
- Να εξασκηθούν με το επικοινωνιακό πλαίσιο ενός βιβλίου.
- Να αναπτύξουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες, μέσα από τον διάλογο με τους συμμαθητές τους.
- Να εντοπίσουν τα δομικά στοιχεία του βιβλίου.
- Να περιγράψουν το εξώφυλλο του βιβλίου και τις εικόνες του.
- Να συνδέσουν το κείμενο με τις εικόνες.

Υλικά: Βιβλίο «ο Θυμός του Τόμι» (συγγραφέας: Percival Tom έκδοσή: 2020 εκδόσεις: Ψυχογιός), φύλλα Α3, μαρκαδόρος.

Χρόνος: 40 λεπτά

Περίληψη παραμυθιού: Ο θυμός του Τόμι είναι ένα βιβλίο που μιλάει για ένα αγόρι. Το αγόρι αυτό είναι πιο κοντό από τα άλλα παιδιά της οικογένειάς του. Μέσα στο βιβλίο περιγράφεται μία μέρα κατά την οποία συνέβησαν διαφορές άσχημες καταστάσεις στον ήρωα μας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην συγκρατήσει τον θυμό του και να μεταμορφωθεί σε μία τίγρη. Μέσα από το παραμύθι γίνεται ένα πέρασμα από τα αίτια του θυμού μέχρι την κάθαρση του ήρωα.

Εικόνα 2. Βιβλίο "ο Θυμός του Τόμι" Συγγραφέας: Percival Tom

Περιγραφή δραστηριότητας

Η νηπιαγωγός θα μαζέψει τα παιδιά στην γωνία της βιβλιοθήκης. Θα έχει τοποθετηθεί από πιο νωρίς ένα νέο βιβλίο στην βιβλιοθήκη το οποίο τα παιδιά δεν το γνωρίζουν και δεν το έχουν διαβάσει. Η νηπιαγωγός θα ρωτήσει τα παιδιά αν παρατηρούν κάτι καινούργιο. Θα παρουσιάσει το βιβλίο στα παιδιά, κάνοντας ερωτήσεις για το εξώφυλλο. πχ. « Τι παρατηρείτε πάνω στο εξώφυλλο υπάρχει κάτι;»,

ανάλογα με τις απαντήσεις θα διαμορφωθούν και οι ερωτήσεις, «Το αγόρι πώς νομίζετε ότι νιώθει;», «εκτός από εικόνα έχει και γράμματα;» κ.ά. Έπειτα θα ρωτήσει τα παιδιά «γιατί πράγμα νομίζετε ότι θα μιλάει το βιβλίο;». Η φοιτήτρια θα διαβάσει στα παιδιά με παραστατικό τρόπο το παραμύθι.

Αφού τελειώσει η ανάγνωση του παραμυθιού, θα ακολουθήσει συζήτηση γύρω από το περιεχόμενο του βιβλίου. Π.χ. «Τι συνέβη στον ήρωα;», « Σε ποιο μέρος βρίσκεται ο ήρωας μας;», «Πώς ένιωθε ο Τόμι;» «Γιατί θύμωσε;», «Τι χρώμα είχε ο θυμός του;» «Όταν θύμωσε τι έγινε;» «Τι έκανε στο τέλος;». «Εσείς έχετε νιώσει ποτέ σας θυμό;», «Τι κάνετε όταν θυμώνετε;», «Έχει χρώμα ο θυμός;»

Στη συνέχεια η νηπιαγωγός θα θέσει τον εξής προβληματισμό: «Τι θα θέλατε να κάνουμε σχετικά με το παραμύθι; Για να ακούσω τις ιδέες σας». Μπορούν να προτείνουν διάφορες ιδέες, οι οποίες θα καταγραφούν σε ένα χαρτί να ζωγραφίσουν τον ήρωα από το παραμύθι, να κάνουν δραματοποίηση, να ζωγραφίσουν μια σκηνή από το παραμύθι.

4^η δραστηριότητα: «Τα μυαλά που κουβαλάς»

Στόχοι

- Να αναγνωρίσουν τα παιδιά πως ο προφορικός λόγος είναι φορέας μηνυμάτων που πραγματώνονται με τη μορφή ταινίας.
- Να αναγνωρίζουν ότι η ταινία τοποθετείται σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Να εκφράσουν τις ιδέες τους και τις σκέψεις τους σχετικά με το περιεχόμενο της ταινίας.
- Να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τις εικόνες του βίντεο.
- Να συνεργαστούν για να φτιάξουν μία κατασκευή σχετικά με την ταινία.
- Να χρησιμοποιήσουμε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή για την ταινία.

Υλικά: Ηλεκτρονικός υπολογιστής, χαρτόνια, ψαλίδια, κόλλες, ξυλομπογιές, μαρκαδόροι, γκοφρέ χαρτί.

Χρόνος: δεν μπορεί ευκολά να καθοριστεί

Περιγραφή δραστηριότητας

Αφού μαζευτούμε στην παρεούλα και δημιουργηθεί η κατάλληλη ατμόσφαιρα, η νηπιαγωγός θα προτείνει στα παιδιά να δούμε μία ταινία που αφορά τα συναισθήματα. Η νηπιαγωγός θα κάνει μια εισαγωγή για την ταινία και στην συνέχεια θα βάλει τη ταινία στον υπολογιστή. Η νηπιαγωγός θα σταματάει την ταινία και θα ρωτάει τα παιδιά τι γίνεται και αν αναγνωρίζουν τα συναισθήματα του ήρωα μας. Λόγω χρόνου δεν θα δούμε όλη την ταινία αλλά αποσπάσματα. Όταν ολοκληρώσουμε την ταινία θα γίνει

μία συζήτηση για τι είδαμε. Η νηπιαγωγός θα κάνει ερωτήσεις για να βοηθήσει τα παιδιά.

- Ποιος ήταν ο ήρωας της ιστορίας;
- Τι αισθανόταν;
- Το κάθε συναίσθημα είχε χρώμα;
- Εσείς έχετε νιώσει κάτι παρόμοιο;
- Ποιο συναίσθημα θεωρείτε ότι χρειάζεστε πιο πολύ;
- Πού ήθελαν να πάνε οι ήρωες μας;

Έπειτα θα προτείνει στα παιδιά να ζωγραφίσουν είτε την αγαπημένη τους σκηνή από την ταινία, είτε να κατασκευάσουμε μία ομαδική ζωγραφιά με τον ήρωα και γύρω γύρω τα συναισθήματα είτε ότι άλλο προτείνουν τα ίδια.

5^η δραστηριότητα: « επιστολή στον Αι-Βασίλη»

Στόχοι

- Να αναγνωρίσουν τα παιδιά πως ο γραπτός λόγος είναι φορέας μηνυμάτων που πραγματώνονται με τη μορφή κειμένου.
- Να συζητήσουν με τους συμμαθητές τους για τις επιστολές τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες.
- Να εντοπίσουν τα δομικά στοιχεία της επιστολής.
- Να εντοπίσουν και να περιγράψουν τα στοιχεία που βλέπουν σε μία επιστολή.
- Να αναγνωρίζουν τον υπολογιστή ως μέσο αναζήτησης πληροφοριών.

Υλικά: Ηλεκτρονικός υπολογιστής, φωτοτυπίες από επιστολές, πίνακας, χαρτί. Μαρκαδόροι.

Χρόνος: 45 λεπτά

Περιγραφή δραστηριότητας

Λίγες ημέρες πριν τα Χριστούγεννα κατά την διάρκεια της ημέρας η νηπιαγωγός διαβάζει στα παιδιά ένα βιβλίο με τίτλο «μια ευχή στον Αϊ-Βασίλη. Με αφορμή λοιπόν αυτό το παραμύθι η νηπιαγωγός προτείνει στα παιδιά να φτιάξουν ένα γράμμα στον Αϊ- Βασίλη. Μετα από συζήτηση αποφασίζουν τελικά να πραγματοποιήσουν αυτή την «εργασία». Αρχικά πρέπει πρώτα να δουν πως γράφεται ένα γράμμα. Επειδή εκείνη την στιγμή η νηπιαγωγός δεν έχει κάποιο γράμμα μαζί της θα καταφύγουν στον υπολογιστή. Στο σημείο αυτό θα ανοίγει ένας πολύ μεγάλος κύκλος συζήτησης και η νηπιαγωγός θα κάνει κάποιες ερωτήσεις για να βρουν όλοι μαζί μία λύση.

- Πού πρέπει να ψάξουμε για να βρούμε επιστολές;
- Αφού ανοίξουμε τον υπολογιστή που θα μπορούμε;
- Τι λέτε να γράψουμε στην αναζήτηση;

Όταν απαντηθούν αυτές οι ερωτήσεις θα κάνουμε την διαδικασία που μας είπαν τα παιδιά θα μπορούμε στο internet και θα γράψουμε στην αναζήτηση επιστολές. Τα αποτελέσματα που θα βγάλει το ίντερνετ θα είναι πολλά και αφού καθίσουν και τα δουν

για αρκετή ώρα θα ρωτήσει η νηπιαγωγός «μήπως να γράψουμε στην αναζήτηση γράμμα για τον Αϊ-Βασίλη;» εάν τα παιδιά συμφωνήσουν τότε θα το γράψουμε στην αναζήτηση. Αφού έχει περάσει αρκετή ώρα και έχουν δει αρκετά πράγματα, τότε θα ρωτήσει η νηπιαγωγός στα παιδιά από αυτά που είδαν ποια τους άρεσαν πιο πολύ. Επειδή τα παιδιά θα πουν διάφορες απαντήσεις για το τι τους αρέσει από τις επιστολές που είδαν, καθώς δεν μπορούν να τα εκτυπώσουν όλα γιατί είναι πάρα πολλά μία λύση είναι να ψηφίσουν ή να ρίξουν κλήρο για το ποιος θα διαλέξει μόνος του τις επιστολές που του αρέσουν.

Έτσι θα μπουν στην διαδικασία να ψηφίσουν, ώστε να εκτυπώσει η νηπιαγωγός 3 γράμματα από τα τόσα που είδαν. Αρχικά, η νηπιαγωγός θα δείχνει στα παιδιά μία μια της επιστολές που ξεχώρισαν. Κάθε φορά που θα τους δείχνει μια θα σηκώνουν το χέρι όσοι θέλουν να την εκτυπώσει και θα γίνει η ίδια διαδικασία για όλες τις επιστολές. Οι επιστολές με τις περισσότερες ψήφους θα εκτυπωθούν σε χαρτί.

Καθώς όμως έχει περάσει η μέρα και πλησιάζει η ώρα που θα φύγουν τα παιδιά η νηπιαγωγός τους προτείνει να ρωτήσουν στο σπίτι εάν έχουν κάποια επιστολή και να την φέρουν αύριο και να την δουν μαζί με τις άλλες επιστολές που θα εκτυπώσουν.

6^η δραστηριότητα: « ψάχνω να βρω»

Στόχοι

- Να αναγνωρίζουν ότι μια διαφημιστική αφίσα τοποθετείται σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη συζητώντας σχετικά με τις επιστολές που έχουν μπροστά τους.
- Να συντάξουν μίας επιστολής.
- Να εντοπίσουν τα δομικά στοιχεία της επιστολής σε άλλα παραδείγματα.

Υλικά: φωτοτυπίες από επιστολές, πίνακας, χαρτί. Μαρκαδόροι

Χρόνος: 45 λεπτά

Την επόμενη μέρα και αφού έχουν μαζευτεί τα παιδιά θα φέρει η νηπιαγωγός τις επιστολές που εκτύπωσε και θα ρωτήσει εάν κάποιο παιδί έφερε κάτι από το σπίτι του για να το δουν και οι υπόλοιποι. Εάν κάποιο παιδί έφερε το δείχνουμε αλλιώς περιοριζόμαστε σε αυτές τις 3 επιστολές. Τότε η νηπιαγωγός αρχίζει να διαβάσει τις επιστολές μια μία και σιγά σιγά να εντοπίσουν ποια είναι τα κοινά τους στοιχεία.

Αφού έχουν διαβαστεί και οι 3 επιστολές η νηπιαγωγός θα ρωτήσει τα παιδιά κάποια πράγματα.

- Τι νομίζετε πως γράφει μία επιστολή;
- Πώς πρέπει να ξεκινήσουμε την επιστολή μας;
- Γράφω το ονομά μου;
- Γιατί γράφω αυτή την επιστολή;
- Σε ποιόν τι γράφω;
- Τι θέλω να του ζητήσω;

- Σε τι υφός γράφω την επιστολή;
- Πώς θα κλείσω την επιστολή μου;

Αφού έχουν τεθεί αυτές οι ερωτήσεις τα παιδιά με την νηπιαγωγό θα κάνουν μία συζήτηση προκειμένου να βρεθούν οι απαντήσεις. Κάθε φορά που τα παιδιά θα βρίσκουν κάποιο από αυτά τα χαρακτηριστικά η νηπιαγωγός θα το γράφει σε χαρτί. Στην συνέχεια η νηπιαγωγός με την βοήθεια κάποιων παιδιών θα καθαρογράψει στον πίνακα όλες τις ιδέες των παιδιών. Επίσης, θα βρουν πάνω στο τραπέζι στην παρεούλα τις 3 επιστολές που ήδη έχουν διαβάσει, θα εντοπίσουν μία ακόμα που την έφερε κάποιος μαθητής. Αφού, τα παιδιά δουν και την επιπλέον επιστολή θα προσπαθήσουν να εντοπίσουν τα ίδια χαρακτηριστικά με τις υπόλοιπες. Η νηπιαγωγός συνεχίζει να καταγράφει όλα όσα λένε τα παιδιά. Όταν ολοκληρώσουν την διαδικασία και βρεθούν οι απαντήσεις για όλα τα ερωτήματα.

7^η δραστηριότητα: « Γράφω την επιστολή μου»

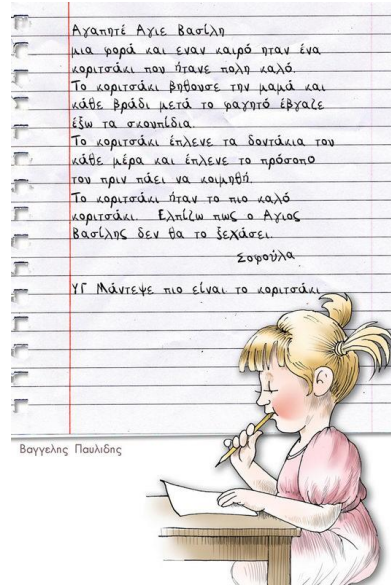
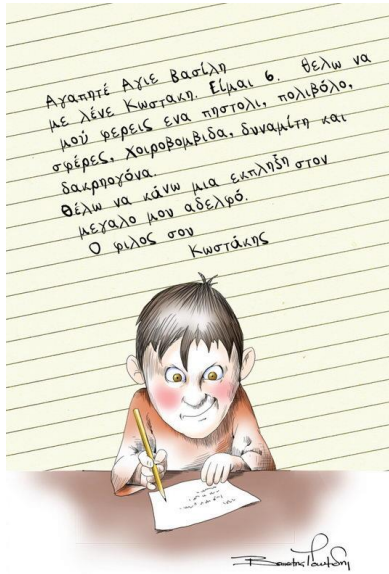
Στόχοι

- Να αναγνωρίζουν ότι μια διαφημιστική αφίσα τοποθετείται σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη και να εκφράσουν τις ιδέες τους μέσα από την συζήτηση.
- Να κατασκευάσουν μία επιστολή με βάση τα δομικά στοιχεία που έχουν μελετηθεί.
- Να εκφράσουν τις ιδέες τους για το περιεχόμενο της επιστολής και να αναγνωρίσουν την επιστολή ως ένα είδος γραπτού λόγου.
- Να υπαγορεύσουν την επιστολή τους στην νηπιαγωγό.

Υλικά: φωτοτυπίες από επιστολές, πίνακας, χαρτί, μαρκαδόροι, χαρτόνια

Χρόνος: 35 λεπτά

Την επόμενη μέρα και αφού έχουν ολοκληρωθεί οι παραπάνω διαδικασίες, τότε η νηπιαγωγός ρωτάει τα παιδιά εάν θέλουν να γράψουν την δική τους επιστολή. Η νηπιαγωγός θα αναλάβει να γράψει στον πίνακα, όλα όσα θα πούν τα παιδιά. Τα παιδιά θα αρχίσουν να εκφράζουν τις απόψεις και τις ιδέες τους σχετικά με το περιεχόμενο που θα έχει το γράμμα. Έπειτα, όλοι μαζί θα αποφασίσουν εάν θα το γράψουν ή όχι. Αφού όλα τα παιδιά εκφράσουν την αποψη τους και έχουν αποφασίσει τι θα κράτησουν, θα πουν τι θέλουν να ζητήσουν από τον Αϊ-Βασίλη και αφού ολοκληρωθεί η επιστολή ένα παιδί θα αναλάβει να ελέγξει εάν διαθέτει όλα τα απαραίτητα χαρακτηριστικά. Να θυμήσουμε ότι η νηπιαγωγός σημείωνε σε χαρτί τις απαντήσεις, με αποτέλεσμα το παιδί να μπορεί να διακρίνει με πιο εύκολο τρόπο το κάθε στοιχείο. Η νηπιαγωγός θα είναι εκεί για να βοηθήσει όπου χρειαστεί.

Εικόνα 3. Παράδειγμα Επιστολής

Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας, γίνεται κατανοητό ότι η γλώσσα είναι ένας ζωντανός οργανισμός που έχει μία συνεχή εξέλιξη. Η γλώσσα θα ακολουθεί τον άνθρωπο σε όλα τα επίπεδα της ζωής του αποτελώντας ένα αναπόσπαστο κομμάτι του ανθρώπου. Για τον λόγο αυτό οι ερευνητές την χαρακτηρίζουν ως ένα ιδιαίτερο φαινόμενο, το οποίο περιλαμβάνει ποικίλα και διαφορετικά χαρακτηριστικά (Γώτη, Δέρρη & Κιουμουρτζόγλου, 2006). Το γεγονός ότι ένας πολιτισμός εξελίσσεται έχει βοηθήσει και στην εξέλιξη της ίδιας της γλώσσας, κάνοντας βήματα προόδου από μία «κλασική» για τους ερευνητές μέθοδο, την Παραδοσιακή Μέθοδο Διδασκαλία, στην ανάδειξη και εδραίωση του Γραμματισμού στην σχολική διδασκαλία.

Παράλληλα, η γλώσσα αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό για την επικοινωνία του ατόμου. Μέσα από την γλώσσα το άτομο αναπτύσσει δεσμούς σχέσεων και έχει την δυνατότητα να εκφράσει τις ιδέες και τις σκέψεις του. Για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, η γλωσσική αγωγή αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην εξέλιξη τους, καθώς μέσα από αυτήν κοινωνικοποιούνται. Για τον λόγο αυτό έχει διαμορφωθεί το μάθημα της γλώσσας μέσα στο πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου. Ακόμα, όπως παρατηρήθηκε μετάβαση από την μία μέθοδο διδασκαλίας στην άλλη, με τον ίδιο τρόπο και το μάθημα της γλώσσας εξελίχθηκε (Τσεσμετζη, 2021).

Επίσης, μέσα από την έρευνα έγινε αντιληπτό ότι γίνεται χρήση νέων μέσων για την δημιουργία δραστηριοτήτων η χρήση των πολυτροπικών κειμένων στην γλωσσική διδασκαλία, βοηθάει στην δημιουργία ενός πιο ελκυστικού και ενδιαφέροντος μαθήματος για τα παιδιά. Για τον λόγο αυτό οι δραστηριότητες που φτιάχτηκαν, βασίζονται σε πολυτροπικά κείμενα. Οι δραστηριότητες είναι φτιαγμένες επί χάρτου και δεν έχει γίνει πρακτική εφαρμογή.

Κατά την διεξαγωγή της συγκεκριμένης εργασίας παρουσιάστηκαν κάποια προβλήματα σχετικά με την βιβλιογραφία. Κάποιες έννοιες δεν έχουν αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό με αποτέλεσμα ο ερευνητής να μην μπορεί να αναπτύξει το σκεπτικό του από μία πιο καλή οπτική γωνία. Πιο συγκεκριμένα γύρω από τη Παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας και τον Δομισμό, η βιβλιογραφία ήταν αρκετά περιορισμένη. Ακόμα, παρατηρήθηκε ότι για την ανάπτυξη των παιδιών η βιβλιογραφία που υπάρχει είναι αρκετά εκτεταμένη. Για αυτό, προτείνεται να γίνει μία πιο λεπτομερής έρευνα γύρω από όλες τις μεθόδους διδασκαλίας. Ακόμα, προτείνω τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων προκειμένου οι νέοι εκπαιδευτικοί προσχολική εκπαίδευσης να μπορούν να ανατρέξουν στην βιβλιογραφία για ανατροφοδότηση.

[e%a5%20%ce%95%ce%99%ce%a1%ce%97%ce%9d%ce%97 %ce%9c%ce%94%ce%95.pdf](https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/43125/12370.pdf?sequence=1)

Γεροστάθη, Ζ., (2013). *Ο γραμματισμός στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία. Απόψεις των εκπαιδευτικών* (Διπλωματική Εργασία) Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε από:

<https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/43125/12370.pdf?sequence=1>

Γώτη, Ε., Δέρρη, Β. & Κιουμουρτζόγλου, Ε. (2006). Η γλωσσική ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας μέσω της φυσικής αγωγής. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό*. Τόμος 4(3), 371-378

Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α. (2011). *Γνωστική Ψυχολογία: Από την αναπαράσταση της γνώσης στο θυμικό και στην δράση*, Αθήνα: Πεδίο

Μαγουλάς, Γ., & Μαγουλά, Ε. (2018). *Νεότερη Γλωσσολογία*. σς 5-6

Μήτσης, Ν.,ΣΤ., (2004). *Διδακτική του Γλωσσικού Μαθήματος: από την γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Gutenberg

Ντίνας, Κ. Δ., & Γώτη, Ε. Γ. (2016). *Ο Κριτικός Γραμματισμός στη Σχολική Πράξη: Αρχίζοντας από το Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Gutenberg

Ν.76264/2021. Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 5961/Β/17-12-2021)

Παγούνη, Ι. (2018). *Γλωσσικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο και χρήση πολυτροπικών κειμένων*. (Πτυχιακή Εργασία) Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από:

<https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1087/%CE%A0%CE%91%CE%93%CE%9F%CE%A5%CE%9D%CE%97%20%CE%99%CE%A6%CE%99%CE%93%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%99%CE%91.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2011). *Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου*. (Νέο πρόγραμμα σπουδών). Αθήνα

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2014). *Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου*. Αναθεωρημένη έκδοση. Αθήνα: ΙΕΠ. Ανακτήθηκε από:

https://www.esos.gr/sites/default/files/articleslegacy/1947_1o_meros_pps_nipiagogeioy.pdf

Τερζή, Μ. (2019) *Η γλωσσική ποικιλία στην προσχολική Εκπαίδευση: διδακτική της αξιοποίησης μέσα από λαϊκά διαλεκτόφωνα παραμύθια*, (Διπλωματική εργασία) Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από:

<http://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1518/%ce%a4%ce%b5%cf%81%ce%b6%ce%b7%cc%81%20%ce%9c%ce%b1%cf%81%ce%af%ce%b1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

[Τροκάλλη, Α.Σ.,\(2014\). *Η διδασκαλία της πολυτροπικότητας στο εκπαιδευτικό λογισμικό για το μάθημα της Γλώσσας στην υποχρεωτική εκπαίδευση*. \(Μεταπτυχιακή Εργασία\) Πανεπιστήμιο Πατρών](#). Ανακτήθηκε από:

<https://nemertes.library.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/7650/1/%ce%94%ce%99%ce%a0%ce%9b%ce%a9%ce%9c%ce%91%ce%a4%ce%99%ce%9a%ce%97%20%ce%95%ce%a1%ce%93%ce%91%ce%a3%ce%99%ce%91.pdf>

Τουρκοχωρίτη, Ε., & Γρίβα, Ε., (2013). Νέο πρόγραμμα σπουδών στο Νηπιαγωγείο: ερμηνευτική προσέγγιση των στοιχείων της παιδαγωγικής του Κριτικού Γραμματισμού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7

<http://dx.doi.org/10.12681/icodl.600>

ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2003). *Διαθεματικό ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ – Α.Π.Σ.) για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*, Αθήνα.

Χασανίδης, Δ., Ντίνας, Κ., Μπράτιτσης, Θ., Στάμου, Α. & Γκόγκου, Χ. (2013). Επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία και διδακτική της Πληροφορικής στο Δημοτικό σχολείο: Μια διαθεματική προσέγγιση σε παιδιά ΣΤ' Δημοτικού με χρήση του εργαλείου Scratch. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 6(3), 137-160

Χατζησαββίδης, Σ. (2007). Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: Θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη (No. IKEECONF-2014-1284). Aristotle University of Thessaloniki.